

Стенографски дневникъ

НА

16. заседание

Вторникъ, 24 ноемврий 1942 г.

(Открито въ 16 ч. 35 м.)

Председателствувалъ председателятъ Христо Калфовъ. Секретари: Николай Султановъ и Стефанъ Багриловъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:

Почитане паметта на бившия председателъ на Народното събрание и бившъ министъръ проф. д-ръ Тодоръ Кулевъ	421
Отпуски	421
Предложение	421
Законопроекти	421

По дневенъ редъ:

Законопроектъ за цензовеѣ, заплатитѣ и възна- награжденията на държавнитѣ служители (Първо четене — продължение на разискванията и приемане)	421
Говорили: Инж. С. Ганевъ	421
С. Георгиевъ	427
М-ръ Д. Божиновъ	429
Дневенъ редъ за следващото заседание	432

Председателъ Христо Калфовъ: (Звъни) Присъствуватъ нужния брой народни представители. Отварямъ заседанието.

(Отсъствуватъ народнитѣ представители: Александъръ Ганевъ, Андро Лулчевъ, Борисъ Поповъ, Бълю Келешевъ, Василь Чобановъ, Георги Чалбуровъ, д-ръ Георги Рафаиловъ, Деню Чолаковъ, Дончо Узуновъ, Екимъ Екимовъ, Жико Струнджевъ, Иванъ Русевъ, д-ръ Иванъ Вазовъ, Иванъ Петровъ Недѣлковъ, Игнатъ Хайдудовъ, Кирилъ Минковъ, Марко Сакарски, Никола Генковъ, Никола Логофетовъ, Светославъ Славовъ, Светославъ Павловъ, Стоянъ Димовъ, Таско Стоилковъ и Тодоръ Кожухаровъ)

(Става правъ. Всички народни представители ставатъ прави)

Г-да народни представители! Вчера сутринта се е поминалъ професоръ д-ръ Тодоръ Кулевъ. Покойниятъ бѣше народенъ представителъ въ XXI, XXII и XXIII Народно събрание, министъръ на правосъдието отъ 1926 до 1931 г. и председателъ на XXI обикновено Народно събрание.

Моля да почетемъ паметта му съ ставане за краха и да кажемъ всички: „Богъ да го прости!“ (Всички народни представители казватъ: „Богъ да го прости!“)

Г-да народни представители! Имамъ да направя следнитѣ съобщения.

Председателството е разрешило отпущкъ на следнитѣ г-да народни представители:

Д-ръ Георги Рафаиловъ — 1 день;
Георги Тодоровъ — 1 день;
Жико Струнджевъ — 4 дни;
Светославъ Павловъ — 1 день, и
Филипъ Махмудиевъ — 1 день.

Постъпили сж:

Отъ Министерството на финанситѣ — предложение за одобрение решенията на прошектарната комисия, взети въ заседанието ѝ на 5 ноемврий 1942 г., протоколъ № 31.

Отъ сжщото министерство — законопроектъ за изменение и допълнение на закона за пенсиониране на земе-
дѣлцитѣ.

Отъ сжщото министерство — законопроектъ за изменение и допълнение на закона за пенситѣ за инвалид-
ности.

Отъ сжщото министерство — законопроектъ за изменение и допълнение на закона за пенситѣ за изслужено
време.

Раздадени сж на народнитѣ представители и ще бж-
датъ поставени на дневенъ редъ.

Минаваме на точка първа отъ дневния редъ:

**Първо четене на законопроекта за цензовеѣ, запла-
титѣ и възнагражденията на държавнитѣ служители —
продължение на разискванията.**

Има думата народниятъ представителъ г-нъ инж. Спасъ Ганевъ.

Инж. Спасъ Ганевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни
представители! Поставениятъ на разглеждане законопро-
ектъ, който цели да уреди положението на държавния
служител — а, съгласно нѣкои негови постановления, да
подравни къмъ възнагражденията на държавнитѣ служи-
тели и възнагражденията на служителитѣ въ общинскитѣ
и автономнитѣ учреждения — е отъ голѣмо значение,
особено въ днешнитѣ времена, не само за самитѣ дър-
жавни служители, защото урежда единъ въпросъ, касаещъ
се до тѣхъ и засѣгащъ тѣхнитѣ интереси и възможности
за животъ, но е отъ значение и за държавата, защото,
при спокоенъ и осигуренъ материално държавенъ слу-
жителъ, живогътъ, функционирането на държавата ще
бже по-правилно, по-здро, по-стабилно, което е тъй
необходимо въ времената, въ които сега живѣемъ.

Не ще се спирамъ върху мотивитѣ на законопроекта,
но не мога да не отбележа констатацията, която се прави
въ тѣзи мотиви, че сж предлагания законопроектъ се цели
да се тури редъ въ хаоса, който се е достигналъ въ тази
область — въ областта на заплатитѣ и възнаграждени-
ята — отъ 1919 г. насамъ сж постояннитѣ изменения въ
старитѣ таблици. Волно или неволно и ние сме допринесли
за този хаосъ.

Нѣщо друго, обаче, ми прави впечатление и искамъ да
го подчертая — то не се отнася нито до насъ, нито до
сегашното правителство — то е, че въобще ние дочакаме
нѣщата да стигнатъ до хаосъ, и тогава запретваме ръ-
кави да ги поправимъ. Така е било въ много отношения
до днешъ днешенъ. Ние дочакахме да се достигне до хаосъ
въ партийния режимъ и тогава запретваме ръкави да го
чистимъ и да ликвидираме съ него. Има още много об-
ласти въ нашия общественъ животъ, които клонятъ къмъ
хаосъ. За тѣхъ трѣбва да се замислимъ и да се заловимъ
навреме, за да ги уредимъ.

Законопроектътъ урежда цензовеѣ и заплатитѣ на
държавнитѣ служители. По своя видъ и по работата,
която обхваща, той прави честь за инициаторитѣ, които
сж се заловили да го внесатъ, а сжщо и на ония, които сж

го приготвили. Това, обаче, не значи, че въ него нѣма пропуски и че тѣзи пропуски не трѣбва да бждатъ премахнати при разглеждането на законопроекта въ комисията.

Едно искамъ да отбележа предъ васъ, че често пѣти мие сме били несправедливи къмъ администрацията въобще — ако въ понятието администрация включимъ всички служители на държавата и общинитѣ — обвинявайки я за много нередни работи въ нашата държава. Администрацията има своето голѣмо значение въ държавния животъ. Това не е мѣчно да се забележи, особено като се наблюдава онова, което се върши отъ нашата голѣма и велика съюзница Германия, която днесъ администрира почти цѣла Европа съ своитѣ добре подготвени административни органи. Всичко, което има да се извършва въ областитѣ, завзети днесъ отъ германскитѣ войски, се извършва отъ една администрация, предана на своя водачъ, предана и на своята родина. Едно трѣбва да отбележимъ — че тази администрация е израстнала, като въ нея, е подбирано само онова, което е годно да върви нагоре. Въ нея е подбирано само онова, което е имало нужднитѣ познания и опитъ; което е можело да носи отговорностъ, което е имало смѣлостта да разпорежда даже и тогава, когато е нѣмало нареждане отъ горе. И въ това отношение за примѣръ на нашата администрация въ много случаи може да служи германската администрация. Тѣй подбрана, тѣй ръководена и тѣй възлагани й голѣми задачи, тя е била чужда на много нѣща, които въ нашата администрация сѣ се проявявали. Най-важното — дотолкова доколкото сѣмъ ималъ възможностъ да слѣди подбора на хората въ германската администрация, било въ времената, когато сѣмъ билъ тамъ, било сега, когато отдадѣлъ наблюдавамъ работитѣ — е, че тамъ е билъ чуждъ така наречениятъ у насъ и разпространенъ твърде много въ миналото шуробаджанакитѣзмъ, който днесъ е ограниченъ до известни размѣри, но все е още необходимо да бжде ограничаванъ. Тая германска администрация, поради своята подготовка, е годна да движи нѣщата съ предвидливостъ и съ точността на часовниковъ механизъмъ. Затуй резултатитѣ отъ всички мѣрки, които се взематъ въ всички области въ Германия, сѣ далечъ различни отъ резултатитѣ на мѣрките, които се взематъ у насъ съ най-добри намѣрения отъ правителството и съ най-голѣмо желание да се тури редъ въ нѣкои области. У насъ успѣхътъ на прокаранитѣ наредби не винаги е този, който е билъ очакванъ отъ правителството.

Та малко ли е значението на администрацията у насъ и въобще въ държавата? Държави сѣ били раздрусвани отъ тѣхнитѣ администрации. Отъ начина, по който администрацията провежда разпорежданията на върховната властъ, може да се сѣди, дали е добро или лошо управлението. Това е тѣй ясно, че нѣма нужда да бжде доказвано. Да погледнемъ ли това, което става отъ една две години насамъ? Кой отиде първомъ въ освободенитѣ земи? — Това бѣше пакъ българската администрация. Отъ нея и отъ нейнитѣ действия, отъ нейнитѣ проявления; отъ органитѣ, които бѣха изпратени тамъ, населението, което е очаквало десетки години наредъ своето освобождение, започна да сѣди, доколко нему ще бжде по-добре или по-зле въ предѣлитѣ на майката-отечество. Ето защо-грижитѣ отъ страна на централната властъ, грижитѣ отъ страна на държавата за администрацията сѣ наложителни. Това не е въпросъ, засѣгащъ само частни лица, засѣгащъ държавния служителъ въ частния му животъ, а е въпросъ отъ чисто държавенъ характеръ.

Споменавайки отиването на нашата администрация въ новитѣ земи и значението, което е имало нейното държане тамъ, азъ въ краткитѣ бележки, които има да направя днесъ, не мога да пропусна да кажа, че нашата администрация въ по-голѣмата си частъ изпълни своето назначение, задачитѣ, които й възлагаше правителството, които й възлагахме ние, които й възлагаше най-сетне, българскиятъ народъ. Отдѣлни проявления, които не сѣ въ интереса на държавата; проявления, които можахъ да се отразятъ тукъ и тамъ зле върху името на нашата администрация, не бива да ни смущаватъ. Тѣ могатъ да бждатъ поправени, ако за това има желание въ насъ, ако има желание и въ правителството. И въ туй отношение — безъ да се мотивирамъ — азъ смѣтамъ, че много нѣща въ нашата администрация биха се поправили, ако правителството по отношение на преценката на администрацията има малко по-голѣмо довѣрие въ народното представителство, тѣй както народното представителство има довѣрие въ него. И азъ подчертавамъ: нека правителството да има толкова довѣрие въ народното представителство по от-

ношение преценката на административнитѣ действия на неговитѣ органи, колкото довѣрие има въ своитѣ административни органи. Тогава работитѣ ще трѣгнатъ малко по-другораче, и много нѣща, отъ които днесъ се оплакваме, отъ които се оплаква и правителството, ще бждатъ бързо поправени и ликвидирани, като се разчита, разбира се, че добросъвестността на народния представителъ ще бжде налице винаги въ тия случаи, когато ще трѣбва да прави своитѣ преценки, за които той ще носи същевременно отговорностъ, като ще трѣбва да смѣта, че върши работа не своя частна, а държавна.

Тукъ трѣбва да отбележа — това е отбелязано толкова много пѣти въ речитѣ на водача Хитлеръ, когато е говорилъ за извършеното отъ германската администрация и когато е благодарилъ на органитѣ на партията и на самата партия — че въ Германия контролтѣ върху администрацията се извършва отъ партията и отъ нейнитѣ органи. И затуй администрацията въ своитѣ действия не е безконтролна. Не искамъ да кажа, — и нека да не бжда криво разбранъ — че смѣтамъ, какво у насъ трѣбва да създадемъ партия, за да контролира администрацията. Все пакъ трѣбва да се подчертае, че у насъ общественитѣ контролѣ върху действията на администрацията е твърде слабъ и неефекасенъ и по много причини е ограниченъ. Ограниченъ е даже отъ наредбитѣ, които не сѣ желали това, но приложението имъ е тѣй пресилено, че тѣ започватъ да прѣчатъ на каквѣто и да било общественъ контролѣ на действията на администрацията. Напримѣръ, наредбата за контрола на печата се прилага твърде строго и твърде остро, и мѣчно може да се допусне да бжде изнесено въ печата нѣщо за действията на нѣкои органи. Азъ зная, че ще се отговори: нѣма нужда да бждатъ правени тия работи достойно на всички четещи хора и на цѣлия народъ. Може да се каже на съответнитѣ началници. На туй „може да се каже на съответнитѣ началници“ резултатътъ винаги е билъ: ще видимъ, ще поправимъ, ще проучимъ и т. н. И администрацията започва да върши своеволия, и известни пропуски отъ нейна страна, въмѣсто да легнатъ като отговорностъ на административнитѣ органи, лѣгатъ като отговорностъ на правителството, а това най-малко може да бжде желателно за самото правителство.

Следъ тия встъпнитѣ бележки ще премина директно къмъ законопроекта и впоследствие върху таблицата, като ще се спра само на нѣкои пунктове, които смѣтамъ, че сѣ отъ значение да бждатъ посочени тукъ на народното представителство въ пленума. Другитѣ бележки, които бихъ могълъ да направя, ще оставя за разглеждане въ комисията.

Преди седмица, когато получихъ законопроекта, и преди да го получа, моето мнение бѣше и искахъ да го поддържамъ тукъ, че законопроектътъ непремѣнно трѣбва да бжде приетъ тѣй, както ще бжде представенъ съ таблицата, безъ да се нанасятъ въ него каквито и да било измѣнения, опасявайки се, че измѣненията, които ще се направятъ, могатъ да влошатъ реда, който е предвиденъ въ таблицата и, вмѣсто да поправимъ нѣщо, да влошимъ положението. Но следъ преглеждането му и следъ като узнахъ, че отъ правителствена страна ще се иска да се изправятъ известни пропуски, намирамъ, че много нѣща въ законопроекта и таблицата ще трѣбва да бждатъ поправени само отъ желание да се доберемъ до едно още по-правилно и по-добро подреждане на длъжноститѣ и възнагражденията за тѣхъ.

Цензоветѣ и заплатитѣ се уреждатъ специално въ таблицата. Цензъ значи подготовка за всѣка длъжностъ въ зависимостъ отъ задачитѣ, които ще й бждатъ възложени. Цензъ значи, отъ друга страна, стабилностъ. Цензътъ е, най-после, и основа на иерархията, на държавната иерархия, иерархията на служителитѣ въ държавата. Цензъ е имало винаги. И цензоветѣ сѣ поправили твърде много въ времето на партийнитѣ управления, особено тогава, когато партийнитѣ шабове сѣ бъркали твърде много въ чиновническитѣ назначения, да се направятъ голѣми поражения. Тукъ ще припомня думитѣ на дѣдо Георги Йордановъ, бившъ министъръ на благоустройството, който винаги е ималъ здраво схващане за нѣкои работи — здраво схващане на единъ добъръ българинъ. Когато сѣ се явявали да искатъ длъжности за хора, които сѣ нѣмали цензъ, той си е послужвалъ съ шегата, въ която все пакъ има известенъ смисълъ: „Въ това министерство всички иматъ цензове. Така е по закона. Момче, азъ не мога да те назнача. Имаше едно мѣсто безъ цензъ, но него го заехъ азъ. За тебе нѣма второ.“ (Оживление) И действително, пораженията въ това отношение въ Министерството

на благоустройството бяха малки. Пораженията дойдоха от друга страна. Но това не е целта на моето говорене днес.

Минавам направо към законопроекта. Но преди да разгледам някои текстове от него, ще трябва да кажа, че скъпотиата у нас продължава да се шири и че законопроектът с неговите малки заплати за някои длъжности, от 1.000, 1.200, 1.400, 1.900 и 2.000 л., не ще разреши въпросът, макар към тия заплати да се прибавят и процентните възнаграждения, които досега получават държавните служители. Мъчно може да се живее днес с 1.000-1.200 л. Аз знам, че г-н министърът на финансите ще обясни, че се касае за разсилните, че те имат доходи от село, че от там получават по нещо; че се касае за чистачките, че се касае за кантонерите, които все могат да намърят нещо. Но не с всички, които ще намърят. И там е именно бедата. Днес картофите стигнаха 12-15 л. килограмът, въпреки нормата. Аз не знам, дали някои е получил картофи по нормата. Днес някои мазини се продават на доста висока цена и е немислимо да се имат от някои, защото никъде по нормата не могат да се намърят, нито се и предлагат. Затова някои от заплатите почти не могат да задоволят и най-малките нужди на едно малобройно семейство, а камолата на многобройно. Аз съм виждал чиновници да водят смътка за разходите си в последните два месеца. Семейство от мъж, жена и две деца. В службата си мъжът има по-голям ранг. Без да са включени наеми, без да са купили нещо по-трайно за себе си, са изразходвали в месеца 13.500 л. Питам: как ще изкарат те си новия размър на заплати? Не искам да кажа, че трябва да ги увеличим, но да се потърси начин да можем да дадем поне някои от продуктите и някои от нещата, които са необходими за ежедневния живот на тези чиновници, по една по-ниска цена.

Пристъпвам към чл. 17, в който се урежда добавъчното възнаграждение, което се дава на всички държавни служители за изслужени 6 години. Новата таблица, която се предлага, е по-добра от оная, която имаме досега. Тя е по-добра от по-раншната за някои държавни служители. Не е въпрос за размър на добавъчното възнаграждение, а за постановлението в последната алинея, което гласи: „Всички повишения за шестлтия, добити до 1 януарий 1943 г., се получават от служителите по досегашния размър.“ Ако ние действително искаме да дадем един минимум, за да могат държавните служители да живеят малко по-добре, би следвало, въпреки големия разход, който би предизвикало това, всички добавъчни възнаграждения от 1 януарий натай да се дават по новия размър. А ако са даването на добавъчните възнаграждения по новия размър бяха се засегнали някои, като, например, служителите по Министерството на народното просвещение, които, ако се не лъжа, имат малко по-голям добавъчен възнаграждения за 6 години — 350 или 360 л., точно не мога да кажа — редно би било, ако направим за тях изключение, като дадените им повишения по старите закони — въпреки че сега се повишават без друго заплатите им — да се запазят и за въ бъдеще, а новите повишения да им се дават по новия размър. Основанието да им дадем различно повишение по-рано е било това, че те са имали много малки заплати. Сега заплатите им се покачват. Разбира се, не се покачват тъй много, че да кажем, че положението им се много подобрява. Нека добавъчното възнаграждение да го получават по стария размър, обаче не бива добавъчното възнаграждение на другите държавни служители, които имаха по 120, 140, 180 л. за 6 години, въ бъдеще да остане в същия размър. То трябва да им се даде по новия размър, който е малко по-голям. Инак по-младши по служба ще получат по-голяма заплатата от по-старши по служба.

В чл. 33 се казва: „Храна въ натура или въ порционни пари се дават само на онези длъжностни лица, упоменати въ съответния бюджет, на които естеството на работата, която извършват, налага това.“ Но аз бих могъл, тъйко въ този момент да не се прави ревизия на порционните пари на всички длъжностни лица, които са ги получавали досега, защото нито ще поправим положението, нито ще внесем справедливост, а само ще бъдат лишени от тия пари въ едно най-критическо време хора, които, криво или право, са добили едно малко по-голямо възнаграждение от това, което получават другите държавни служители. Ако не можем да дадем на другите, то поне да не лишаваме ония, които досега са получили нещо повече, защото не е сега вре-

мето, когато можем да лишаваме хората от известно възнаграждение.

Чл. 34 урежда въпроса за допълнителните заплати, добавъчни възнаграждения и други подобни. Аз считам, че всички добавъчни възнаграждения и всички въпроси, които засягат възнагражденията въ натура, като облекло, квартира и т. н., трябва да бъдат уредени съ закон, т. е. членовете съответно да се попълни и да се каже, че всичко добавъчно, било въ материали, било въ квартира, за да бъде дадено, трябва да се уреди съ закон, за да може да има контрола. Досега даването ставаше съ правилник, макар че се иска за това съгласието на Министерството на финансите. И по-рано за заплатите искаха съгласието на Министерството на финансите, обаче, слава Богу, дойде се до положение да се казва, че таблицата е станала хаос, и ако продължават да се дават тези възнаграждения по различни правилници, ще стигнем — ако не сме стигнали вече — до хаос. Кой както е могъл, е прокарвал тук-таме и е давал било облекло, било квартира, било друго възнаграждение. Най-добре и редно е да бъде уредено това съ закон.

Чл. 35 урежда процентното възнаграждение, което е давано досега и което ще се дава за въ бъдеще, предвид особено положение, въ което се намираме сега, и поради необходимостта да бъдат повишени малко заплатите. Прави впечатление — такова е било положението и досега — че процентното възнаграждение е разхвърлено върде много, въ много категории. Србдно то е около 30%. Като вземем предвид, че и новите заплати, не изсъкжиде, обаче, са повишени съ около 30%, ще имаме едно увеличение на заплатите спрямо досегашните, съ процентното възнаграждение, съ около 60%. Обаче такова разпокъсване на процентното възнаграждение, както това е направено по чл. 35, ми се чини, че няма смисъл да бъде правено, и по-добре е да се сведат държавните служители само въ няколко категории, като на по-долните се даде малко повече, отколкото на по-горните, което, макар да поддържа, смътане, че има нещо нередно въ него. Ако смътане, че заплатите въ новата таблица са наредени тъй, че при нормално време да задоволяват нуждите на всички служители, въ зависимост от ранга, който имат, не е необходимо да се дават различни процентни възнаграждения — на големите по-малки, на малките — по-големи. Но изхождайки все от социалния принцип, че за малките трябва по-голямо подобрене, отколкото за по-големите, които по-малко страдат, въ края на краищата нека се направи разлика между големите и малките, но да не бъдат толкова много категориите — 6 или 7 — и да не се създават толкова различни възнаграждения въ зависимост от заплатата.

Налага се да се уясни чл. 38 относно някои заварени без цензове, и чл. 40, предпоследната алинея, отнасяща се пак за длъжностни лица, които нямат всички цензове, и заварени сега на служба. Въ двата члена има нещо неясно. Не е необходимо да се губи сега време и да се разисква специално по този въпрос.

Ще отбележа и нещо, което се отбеляза и от преждеговорившите: да се предприеме непременно обжалване. Колкото и да искаме да избъгнем протакането на класирането, все пак ще трябва да има една инстанция, към която заинтересуваните биха се отнесли, за да се поправят пропуските при класирането. Смътане, че тая инстанция трябва да бъде една, за да има еднаква практика, да няма различно тълкуване на законите. Най-подходящо място си остава Министерството на финансите. Не вървам обжалванията да бъдат много. Тук-там ще се яви някое обжалване. И да бъдат много, те ще бъдат въ началото. Впоследствие ще изчезнат. Нека въпросите се разрешават от едно място, за да не се стигне до различни тълкувания на законите и да не се случи, щото хора на еднакви длъжности въ различни министерства, съ едни и същи цензове, поради различни тълкувания на законите, да получават различни заплати.

Трябва да бъдем доволни, че въ чл. 43 се предвижда, че към заплатите на държавните служители, ще бъдат приравнени заплатите на всички служители въ мините, въ автоисмените и другите учреждения, под ведомството на държавата или на общините. По този начин няма да има различие между заплатите въ плата наша администрация, безразлично къде служат чиновниците — дали на държавата, дали на общините или на автономните учреждения.

Напущам бележитите които имах да направя по законопроекта, поне най-важните, за да се спира съ някои думи само върху самата таблица.

Не ми е ясно, като какъ съ направени известни пропуски въ таблицата. Азъ ще се огранича само да посоча нѣкои случаи, безъ да считамъ, че съ само тѣ. Ще дамъ само най-характернитѣ.

Така, на стр. 6, пореденъ № 125, съ дадени техникитѣ. Ще се спра на тѣхъ, понеже тѣхната служба, тѣхната иерархия, тѣхната подчиненостъ познавамъ. Имаме предвидени заплати на различнитѣ техники, които съ три степени — 3.900 л., 3.400 л. и 3.800 л., срещу стари заплати отъ 1.940 л. до 2.860 л. Но не е това важно. Важното е, че за да мине единъ техникъ отъ III степенъ въ технику II степенъ, въ таблицата е предвиденъ цензъ 4-годишна служба, а за да мине въ I степенъ, трѣбва да има 6-годишна служба въ II степенъ — значи, всичко 10 години. Въ следния пореденъ № 126 — за главенъ техникъ — строителенъ и т. н. е предвидена заплата 4.000 л., значи, по-голяма заплата, отколкото на другитѣ техники, защото главниятъ техникъ стои по-горе. Обаче за него се изисква служебенъ цензъ 8-годишна срѣдна техническа служба, или практика. Значи, докато се стигне до една по-малка техническа длъжностъ съ по-малка заплата, искатъ се 10 години служба, а за една по-голяма длъжностъ съ по-голяма заплата се иска 8-годишна служба. И докато за по-малкитѣ технически служби не се иска практика, за по-големитѣ се иска. По-оправдано е да се иска за по-малката техническа длъжностъ, защото по-малкиятъ техникъ трѣбва да получи повече опитностъ по службата си, отколкото по-големиятъ.

Същото имаме и на страници 2 и 1 съ инженеритѣ и архитектитѣ. На първата страница е предвиденъ архитектъ III степенъ съ заплата 5.200 л., II степенъ — 5.600 л., I степенъ 6.000 л. Служба се иска 10 години — 4 години архитектъ III степенъ и 6 години архитектъ II степенъ. За инженеритѣ също се иска 10 години. Но следъ това, № 30 — бригаденъ архитектъ или инженеръ — заплата 6.600 л. Служебенъ цензъ — 5 години архитектурна или инженерска служба или практика. Една по-голяма длъжностъ — по-малкъ цензъ, като се допуска и практика!

Що се отнася до техникитѣ, азъ бихъ казалъ, че въпросътъ за цензоветѣ бѣше добре разрешенъ въ закона за устройството на Министерството на благоустройството. Тамъ на техническо лице, което е работило на частна практика, три години практика вънъ се пресмѣтатъ за две години служба въ Министерството, и по този начинъ се позволяваше постѣпването на всички длъжности на лица, работили на частна практика, макаръ и рѣдко да се е прибѣгвало до такива. Сега за едни длъжности е предвидена частна практика при постѣпването на служба, а за други не е предвидена. Не знамъ въобще защо се иска за едни длъжности само практика, а за други само служба.

На страници 58 и 59, по Министерството на земедѣлното и държавнитѣ имоти, е предвидена заплата на районенъ инженеръ по водитѣ: III степенъ 6.200, II — 6.600 и I — 7.200 л. Ще оставя настрана служебния цензъ, защото е сложенъ малко по-тежкъ цензъ, отколкото за областния инженеръ по водитѣ съ заплата 6.800 л. А областниятъ инженеръ по водитѣ е шефъ на районнитѣ инженери по водитѣ. Значи, районниятъ инженеръ може да бѣде съ по-голяма заплата отъ областния. Служебенъ цензъ се иска за областния инженеръ по-малкъ, отколкото служебния цензъ за районния.

Въ същото министерство — трасировачъ-техникъ земедѣлнъ. Предвиденъ е малко по-различенъ цензъ за него, отколкото за другитѣ техники по общия щатъ.

Има още много случаи, които не заслужаватъ да бъдатъ отбелязани тукъ и да се отнема времето на Народното събрание. Ще спомена само Министерството на благоустройството. Предвидената заплата на районния инженеръ е по-голяма, отколкото заплатата на околийския инженеръ. А районниятъ инженеръ служи при околийския инженеръ. Не е никога допустимо и не е редно въ една администрация подчинениятъ да получава по-голяма заплата отъ началника си.

Същата грѣшка има и съ цензоветѣ.

Друга обща бѣлка. Предвиденъ е навсякъде помощникъ-началникъ — където има тая длъжностъ — съ много по-малка заплата, отколкото заплатата на служещитѣ отъ поддѣлението, където помощникъ-началникътъ е такъвъ. За да има значение единъ помощникъ-началникъ, за да бѣде той замѣстникъ на началника, той трѣбва да получи по-голяма заплата отъ чиновникитѣ отъ поддѣлението, където той е помощникъ.

Поправени съ много длъжности по име. Защо ли тѣкъ се е запазила думата „комисаръ“? Еднакво може да служи и думата „директоръ“ — главенъ директоръ по снабдяването, директоръ по еврейскитѣ въпроси, директоръ по каквото щете. Защо трѣбва да имаме комисари? Имаме у насъ единъ комисари, но къмъ тѣхъ не сме прибѣгвали

отдавна. Може би веднажъ се е прибѣгвало, ако се не лѣжа, къмъ тия комисари, предвидени по конституцията. „Комисаръ“ не е наша дума. И „директоръ“ не е наша, но вече свикнахме съ тая дума — дава представа, колко е висока една длъжностъ. Заплатата е една и съща. Мисли, че нѣма защо да държимъ повече названието „комисаръ“, което имаме досега, безъ да имаме нужда отъ него. Нека комисаритѣ да станатъ директори, а ако щатъ, да бѣдатъ и главни, два пѣти главни, колкото щатъ главни.

Въ Министерството на благоустройството лича главенъ директоръ на благоустройството. Това ме учудва. Турнахте му „главенъ секретаръ“ трѣбва да има „главенъ директоръ на благоустройството“, както има главенъ директоръ на желѣзницитѣ, главенъ директоръ на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, главенъ директоръ на строежитѣ, главенъ директоръ на минитѣ и т. н. Дали въ Министерството на благоустройството трѣбва да има главенъ секретаръ или не, това е въпросъ, по който можемъ да приказваме и да споримъ, но главенъ директоръ на благоустройството, който ще командува своята дирекция, трѣбва да има. Ако премахването на тая длъжностъ е станало съ целъ да се подготви почвата, както чувамъ тукъ тамъ, щото отдѣлитѣ, които съ сега въ Дирекцията на благоустройството, да станатъ дирекции, то е другъ въпросъ. Но мисля, че отъ туй нѣма да спечели много службата. Никогатъ не съмъ констатиралъ, че една служба печели много отъ това, дали се нарича отдѣление, отдѣлъ или дирекция. Службата печели най-много не отъ названието, а отъ човѣка, който е поставенъ начело. Ако и за въ бъдещъ продължава така, да бѣдатъ назначавани за началници на отдѣли хора, които, следъ като работятъ една година и се види, че нищо не могатъ да направятъ, да се връщатъ за главни инспектори, или, следъ като съ били главни директори, да се назначаватъ следъ туй за началници на отдѣли, то работитѣ ще вървятъ както досега. Ето защо, по мое схващане, ще трѣбва да се остави съответниятъ главенъ директоръ. И въ ония министерства, въ които има самостоятелни дирекции, не е необходимо да има главенъ секретаръ. Такава е била организацията на нашитѣ министерства досега. Така е и въ Министерството на желѣзницитѣ. Има си главни директори, и министритѣ боравятъ съ тѣхъ, безъ да има главенъ секретаръ. Не зная, дали въ новия бюджетъ не е предвиденъ такъвъ, но вървамъ, че не е нужно. Главниятъ секретаръ се втика като клинъ между министра и директоритѣ, и винаги се създаватъ само неприятности. Има ли самостоятелни главни дирекции при дадено министерство, не трѣбва да има главенъ секретаръ.

Ето защо азъ смѣтамъ, че въ Министерството на благоустройството следва да се възстанови главниятъ директоръ на благоустройството, който ще командува Дирекцията на благоустройството. Допускамъ, че това може да е и случаенъ пропускъ. А дали ще има главенъ секретаръ на министерството или не, това е съвсемъ отдѣленъ въпросъ.

Съ нѣколко думи ще се спра и на съдитѣ. Съ новитѣ таблици е пониженъ рангътъ на висшитѣ ни съди. Въ това отношение азъ смѣтамъ, че ще се направи необходимата поправка въ комисията и нѣма защо да се мотивирамъ тѣкмо азъ за тая работа. Азъ само отбелязвамъ това, което съмъ намѣрилъ въ таблицата. Нѣма причини сега да се постави новъ рангъ на хора, които служатъ. Целта е да се поправи, а не да се развали едно положение, създадено вече и съществувало толкова време.

Същото се отнася и за професоритѣ. Не бихъ се спиралъ на този въпросъ, ако не бѣше ми направилъ впечатление цензътъ, предвиденъ за професоритѣ въ Висшето техническо училище. Тамъ за извънреденъ професоръ е предвиденъ цензъ да е билъ предварително доцентъ. Извънреденъ професоръ не може да стане човѣкъ отъ вънъ. Обаче така; както съ предложени табличитѣ, редовенъ професоръ може да стане и човѣкъ отъ вънъ. Азъ мисля, че ако не за другитѣ висши училища, то поне за Висшето техническо училище е по-лесно да се намѣри човѣкъ отъ вънъ за извънреденъ професоръ, отколкото за редовенъ, и че бихме могли да допустимъ да конкуриратъ за извънреденъ професоръ и хора отъ вънъ, безъ да се иска тѣ да съ били доценти.

Имамъ да направя една обща бѣлка. Отъ всички справки, които направихъ въ таблицата, можахъ да намѣря, че най-високата заплата, която се дава за служещи съ срѣдно образование, е твърде малка въ сравнение съ досегашнитѣ заплати. Азъ намѣрихъ въ таблицата максимална заплата за срѣдно образование 5.200 л., докато по-рано е била 4.630 л., значи, повишението за най-голямата служба съ цензъ срѣдно образование е 600 л. Заплата отъ 4.630 л. въ по-раншитѣ таблици е голяма заплата. Нека не забравяме, че по-рано служители съ

висше образование започваха с заплатата от 3.600, 3.500, даже 3.400 л., а за по-голям длъжност с средно образование имаме заплатата 4.630 л. Ще трябва да се даде малко по-голям марж на хората с средно образование, разбига се, за известни длъжности.

Отъ смътката, която направихъ, излиза, че за да получи едно лице с средно образование заплатата от 5.200 л., трябва да има цензъ 10 прослужени години. Като се вземе предвидъ, че при 10 години ще има и едно повишение отъ 300 л. по новата таблица, то заплатата ще стане 5.500 л. При 30-годишна служба единъ чиновникъ с средно образование, който заема най-висока длъжностъ, ще получи 5.200 л. основна заплата, плюсъ 5 повишения по 300 л. — 1.500 л., или всичко 6.700 л. максимумъ, а при 4.000 л. основна заплата, с всичките повишения, ще получи 5.500 л. Сравнени тѣзи размѣри на заплатите с сегашните, тѣ сѣ твърде малко подобрени въ сравнение с общото повишение на заплатите на всички държавни служители.

Г-да народни представители! Съ това азъ приключавамъ бесежките, които имахъ да направя тукъ-тѣмъ върху самите таблици.

На 12 априлъ правителството оповести своята програма. Споменавамъ за нея, защото законопроектъ, който разглеждаме, и таблиците къмъ него, сѣ резултатъ на тази програма, сповестена отъ правителството и поистина впоследствие въ речта, която министър-председателятъ държа въ Военния клубъ. Азъ ще си позволя да спомена само нѣкои пунктове отъ тази програма, които иматъ значение за разглеждания днесъ въпросъ.

Още въ общата частъ на програмата е казано, че сигурността, напредъкътъ и благополучието на българската нация сѣ необходими условия за добруването на всички българини; че България ще преуспѣе, когато нейното управление е изградено на иерархия, дисциплина и отговорност. На последната дума отъ този пасажъ азъ спирамъ вашето внимание. Преди това, обаче, ще ви прочета още нѣколко точки отъ тази програма: (Чете)

„Точка 4. Осуетяване на всички спитъ да се използва властта за лични, групови или съсловни интереси.

Точка 14. Засилване отговорността на чиновничеството, опростяване формалностите и премахване на бюрокрацията.

Точка 15. Отстранение на демобилизационните схващания, докогато тѣ съществуватъ още у насъ, и засилване на едноличната отговорност, и

Точка 17. Борба противъ комунизма и плутократията въ всички тѣхни прояви и премахване на причините, които ги създаватъ.“

Съ принципите, възвестени въ тия нѣколко точки, които прочетохъ, ние всички, които сме на страната на днешния режимъ, сме абсолютно съгласни. Това е заявявано не веднажъ, както въ Народното събрание, така и въвъ въ реч и статии. Въ резултатъ на така оповестената програма ние днесъ виждаме да се прави една крачка напредъ съ подобрение заплатите на чиновниците и уреждането на тѣхния статъ, иерархия и цензове, крачка голѣма и отъ значение. Върху този въпросъ азъ отделихъ малко време и говорихъ още въ началото на речта си. Но веднажъ направена тази крачка, следва да се направи и втората, т. е. да намалимъ числото на чиновниците. По този въпросъ азъ съмъ ималъ възможностъ да се спрамъ и другъ пътъ, когато съмъ вземалъ думата по бюджета. Разбира се, тогава съмъ говорилъ при свършенъ фактъ — бюджетътъ е билъ вече съставенъ. И финансовиятъ министъръ при гласуването на бюджета апелираше за намаляване на чиновниците, обаче отъ комисията бюджетътъ винаги се връщаше съ увеличенъ брой на чиновниците. И така постепенно ние натрупахме твърде много чиновници. Днесъ, обаче, ние стоимъ предъ съставяне на бюджета. Нека правителството направи опитъ и усилия да намали броя на чиновниците. То може да направи това, защото днесъ такова намаляние ще бѣде най-малко болезнено, днесъ голѣма частъ отъ чиновниците, излѣзли вънъ, ще могатъ да си намерятъ работа, а нѣкои даже желаятъ да излѣзатъ. Ние нѣмаме нужда отъ толкова голѣмо чиновничество. Защото винаги, колкото повече ставатъ чиновниците, толкова повече тѣ се стремятъ да създаватъ и да измислятъ прѣчки и дреболии, за да станатъ необходими за канцеларията и службата, която заематъ. И ако нашиятъ министъръ на финансите веднажъ каза: „Азъ не мога да твърдя, че на България сѣ необходими 120.000 души чиновници; може би сѣ 80.000 ще се свърши работата“, то азъ ще кажа: нека да бждатъ 90.000 при тогавашното положение, нека да бждатъ 100.000, но да намалимъ броя на чиновниците. Сега ние имаме възможностъ да направимъ това, и трябва да го направимъ. Инакъ ние все ще отправяме пожелания и ще говоримъ, че трябва да направимъ това или онова, но никогато нищо нѣма да направимъ.

Погледнете Министерството на благоустройството. Бѣха се прибрали въ неговото здание и Областното инженерство, и редъ други служби. Построи се едно ново крило, построи се и второ крило, и, въпреки това, тази година нѣкои отъ службите му излѣзоха навънъ. Действително, въ това министерство има голѣма работа, която трябва да се извърши — говоря за него, защото най-добре го познавамъ — но въ никой случай не сѣ му необходими толкова чиновници, колкото то сега има. Да не мислите, че сѣ толкова много чиновници се свършва много работа. Да не мислите, че сѣ многото чиновници по-скоро ще съединимъ съ желѣзопътни линии стара България съ освободинитъ земи или че по-скоро ще се направятъ пътищата. Напротивъ, различните чиновници въ края на всѣки строителенъ сезонъ ще ги смѣняваме, защото не сѣмъ свършили работата, а работата все пакъ нѣма да върви. Повтарямъ, не сѣмъ многото чиновници, които ще свършатъ много работа.

Азъ апелирамъ за лишенъ пътъ и къмъ народното представителство, и къмъ правителството да намалятъ чиновничеството, защото това е въ интереса на страната ни. Погледнете: всички канцеларии у насъ сѣмъ претъпкани. Азъ не говоря само за Министерството на благоустройството. Идете въ което щете учреждение и ще видите същото. Азъ чувамъ, наприкладъ, сега — доколко това е вѣрно, не зная — че Комисарството за еврейските въпроси е било досега въ хотелъ „Комерсиалъ“, а сега се освобождава зданието на „Сампатакъ“, за да се настани и въ него. Какво е това чудо?

Министъръ Петъръ Габровски: Това не е вѣрно. Не е държало хотелъ „Комерсиалъ“. Помѣщаваше се само въ три стаи на министерството и сега се изнася отъ тамъ.

Инж. Спасъ Ганевъ: „Сампатакъ“ не е малко здание. И когато говоримъ за жилищна криза и се чудимъ, какъ да разрешимъ този въпросъ, въ София нѣкои учреждения заематъ много помѣщения. Не казвамъ, че тия учреждения не сѣмъ необходими, но въ тѣхъ има много чиновници. Ако азъ споменавамъ Комисарството за еврейските въпроси, то е, защото така ми казаха, а не че искамъ да хвърлямъ упрекъ. Всичко, направено за намаляване на чиновничеството, ще бѣде посредничато отвѣжда сѣ радост и доволство.

Искамъ да се спра на още единъ въпросъ. Това е въпросътъ за намаляването на бюрокрацията и комисните. Желание за това иматъ всички, има го и правителството и, вѣрвамъ, искрено го има, но защо тѣзи комисии не се намаляватъ, не зная. Азъ чета твърде често разните правилници, които се публикуватъ въ „Държавенъ вестникъ“. Въ тѣхъ ще срещнете постоянно комисии, комисии, комисии. Ние се боримъ срещу тѣхъ, а тѣ си ги турятъ постоянно. Може би самите чиновници прокаратъ все нови и нови комисии за различни работи, които могатъ да се свършатъ отъ отделни чиновници. Въ това отношение министърътъ на търговията направи една стѣпка напредъ, като забрани назначаването на комисии. Азъ не зная, дали това разпореждане се спазва, но въ всѣки случай неговото желание, изразено въ една заповѣдъ, ме зарадва, и ако той поддържа тази си заповѣдъ, може би ще направи нѣщо, за да се избѣгнатъ комисии въ неговото министерство.

Въ това отношение азъ ще си позволя да препоръчамъ следната мѣрка, която много често е била нареждана по административенъ пътъ, но не е давала резултати, защото много скоро е била забравена. Нека се нареди сѣдно законоположение — допускамъ, че правителството ще бѣде съгласно съ това; може би нѣкои работи ще се обкркатъ, но тѣ тукатъ могатъ да се поправятъ, ако се предвидятъ съответни постановления — че отъ влизането на това законоположение въ сила за въ бъдеще никакви комисии не могатъ да се назначаватъ по ведомствата, освенъ изрично предвиденитъ въ законитѣ. Нека известно време, докато измѣнимъ съответните закони, останатъ да функциониратъ само ония комисии, които сѣмъ предвидени въ закони. Второто постановление, което бихъ желалъ да се приеме и което смѣтамъ, че нѣма да повреди сѣ нищо, е, че комисии, предвидени въ разни правилници, също не могатъ да се назначаватъ, а работата, която иматъ да извършатъ тѣзи комисии, се извършва отъ председателитъ имъ, предвидени въ съответните правилници. Най-после, нека се постанови, че никое служебно лице не може да основава или оправдава свои действия или решения съ мненията на комисии, непредвидени въ закони — защото има комисии, предвидени въ закони, чийто решения задължаватъ по-горните началници. Поне за днесъ е така. Когато се измѣнятъ законитѣ, и това може да падне.

Обаче никоя друга комисия, освен предвиденият въ законитъ, да не може да задължи нѣкое длъжностно лице, и то после да се оправдава съ нея и да каже: така реши комисията.

Съ тия две постановления ще се уреди въпросътъ, и ще спестимъ много нѣща, които съществуватъ днесъ при нашитъ бюрократически поредки. Азъ ще ви посоча единъ примѣръ. Навремето, въ началото на 1935 г., въ Министерството на благоустройството се направи единъ опитъ. Тогава министъръ на съобщенията бѣше сегашниятъ министъръ на търговията г-нъ Захариевъ. Издаде се една заповѣдъ, съ която се унищожиха всички окръжни, издадени до тая дата. Вие знаете, че съ това се направи едно облекчение. Разбира се, следъ туй се нагряпаха нови окръжни, но много отъ тѣхъ се унищожаваха всѣка година съ отмѣната имъ и съ събирането имъ само въ нѣколко разпорѣждания. А по-рано, когато се пови-каше на докладъ единъ началникъ, той пристигае съ единъ голѣмъ тефтеръ, въ който имаше окръжни, окръжни и окръжни, и, като му се кажеше, това или това да се направи, той възразяваше, че едно окръжно говори така, друго иначе, и каквото поискаше началникътъ, можеше да си го направи. Нѣщо подобно може да се направи и сега по отношение на комисиятъ.

Най-после ще се спра и на въпроса за духа на нашето чиновничество. Духътъ на нашето чиновничество трѣбва да бѣде повдигнатъ. Казаното отъ г-нъ министъръ-председателя въ Военния клубъ не трѣбва да замре тамъ. Действително, правятъ се нѣкои конференции — чета за тѣхъ въ вестниците и не отричамъ това — но съответнитъ служебни лица трѣбва да бждатъ поведени отъ отговорнитъ имъ началници къмъ по-ползотворна и по-дейна работа. Тѣ трѣбва да почувствуватъ, че служатъ въ особено тежки времена и че трѣбва да дадатъ нѣщо отъ себе си, защото ако утре искатъ да го дадатъ, а сега не сж го дали, нѣма да има вече никакво значение, защото тогава онова, което сме имали, вече ще сме го загубили. Затова ще трѣбва да се създаде духъ въ чиновничеството, ще трѣбва да се създаде преданостъ къмъ работата. Въ това отношение ще трѣбва да се работи ежедневно, денонощно и винаги.

Мене ми е жално, но азъ трѣбва да кажа онова, което съмъ чулъ да казватъ чиновници, че много тѣхни висши началници вече съ години не сж ги видѣли въ канцелариитъ, не сж ги събрали да имъ дадатъ напѣтствия въ днешнитъ времена. Това не бива да съществува тогава, когато искаме да събудимъ чиновничеството и да го тикнемъ къмъ по-голѣма и по-ползотворна работа.

Но заедно съ това азъ трѣбва да спомена и още нѣщо, което съмъ ималъ случай и другъ пътъ да кажа. Чиновниците биватъ тровени отъ проявленията на нѣкои тѣхни колеги, които за смѣтка на службата успѣватъ да уреждатъ свои частни въпроси, успѣватъ да правятъ състояния. Не въ всички такива случаи е възможно да се дадатъ данни, защото оня, който дава тия данни, рискува утре да бѣде обвиненъ въ клевета, набедяване и т. н., и намѣсто да изкара единъ непочтенъ нечестенъ чиновникъ навънъ или да докара работата дотамъ, че той да получи своето заслужено наказание, може да стане обратното, и той да бѣде пострадалиятъ въ тая разпрания. Азъ съ удоволствие си спомнямъ думитъ на единъ отъ нашитъ министри, казани на едно събрание, че ние всичко трѣбва да жертвуваме, да забравимъ частното и себе си въ тия времена и всичко да дадемъ за държавата. Напълно съмъ съгласенъ съ това. Но нека се огледаме изоколо и да видимъ, дали хората отъ много висши постове не сж забравили държавното, което тѣ трѣбва да уреждатъ, и не сж се поставили въ услуга на частнитъ свои собствени интереси. Азъ мисля, че при едно по-зорко поглеждане около себе си и около нѣкои мѣста ще се намѣрятъ такива случаи. И, рѣкопלטскайки на тия думи на г-на министра и повтаряйки ги сега, азъ апелирамъ къмъ всички да надзърнемъ тукъ-таме и да видимъ какво става въ тия случаи. Защото времената сж такива, че всичко трѣбва да се жертвува, а не да се мисли за апартаменти и за нацинитъ, по които да се освободимъ отъ задълженията по тѣхъ. Не сж времена, когато ще трѣбва да мислимъ колко повече да спечелимъ, особено тогава, когато държавата ни е възложила да извършваме известна служебна работа. И за да не бѣде рушенъ духътъ както на чиновничеството, така и вънъ отъ него, азъ наново апелирамъ да се приложи законътъ за преследване на незаконно забогатѣлитъ чиновници отъ 1895 г., както и да се приложи законътъ за отнемане въ полза на държавата на незаконно придобити имоти. Ако тия закони сж станали неудобни или мѣчно приложими въ днешното време, нека бждатъ

съответно измѣнени, но тѣ трѣбва да бждатъ приложени, ако искаме да покажемъ на ония, които почтено и честно служатъ на държавата, било въ държавната машина, било вънъ отъ нея, че непочтеността, нечестността е гонена. (Рѣкопלטскаия).

Азъ ще си позволя по този поводъ да прочета само чл. 1 отъ закона за отнемане въ полза на държавата на незаконно придобити имоти, за да видите, колко той отговаря на тежненята и на исканията, които вие твърде често сте застъпвали било тукъ, било въ частнитъ заседания на мнозинството. (Чете) „Чл. 1. Незаконно придобити имоти сж: 1. Имотитъ, които обществени служители, включително министри и народни представители, сж придобили вследствие или въ връзка съ извършено отъ тѣхъ престѣпление или нарушение на служебна длъжностъ, както и чрезъ използване на своето служебно или политическо положение.“

Димитъръ Андреевъ: Приложението му не е гарантирано.

Инж. Спасъ Ганевъ: (Продължава да чете). „2. Имотитъ, които частни физически или юридически лица сж придобили: а) вследствие или въ връзка съ извършено отъ тѣхъ престѣпление; б) чрезъ използване на извършено отъ общественъ служителъ престѣпление или нарушение на служебна длъжностъ; в) чрезъ пристрастно облагодетелстване отъ страна на държавни органи. 3. Имотитъ, придобити чрезъ използване затруднението на пазара посредствомъ спекулации, забранени отъ законитъ разпорѣдби.“

Димитъръ Андреевъ: Да се приложи!

Инж. Спасъ Ганевъ: Азъ апелирахъ по-рано къмъ министра на правосъдието; той не се трогна. Не говоря за сегашния министъръ, въ чието лице винаги съмъ виждалъ единъ идеалистъ, не само отъ днесъ, а отъ дълги години, откажъ го познавамъ. Апелирамъ и къмъ него да направи една крачка напредъ, за да се даде възможностъ въ туй отношение да се направи нѣщо въ нашата страна. Да кажемъ, че законитъ, които цитирахъ, сж остарѣли, мѣчно приложими; нека ги поправимъ, но да можемъ да поставимъ на мѣстото имъ хората, които злоупотрѣбаватъ въ днешното време съ правата и възможноститъ, които имъ дава животътъ или търговията. (Браво!) (Рѣкопלטскаия)

Азъ поддържамъ, поддържали сте и зие въ продължение на три години тукъ и навсѣкѣ — може би съ малки изключения — че всичко, което е нередно спечелено, всичко, което е спечелено по пътя, който сочи този законъ, не принадлежи на тогава, който го е спечелилъ (Рѣкопלטскаия), то принадлежи на държавата и на общността.

Стефанъ Радионовъ: Депутатитъ да бждатъ поставени на първо мѣсто.

Инж. Спасъ Ганевъ: Хитрецътъ, спекулантътъ, непочтениятъ нѣма право на нередно спечеленото. Той е измамилъ ония, които гарантиратъ неговата собственостъ, които пазятъ реда и спокойствието на страната ни. Да се твърди противното — че нѣма измама — то значи да се поддържа най-гнусната, най-отвратителната плутокрация. А ние трѣбимъ, всички ние трѣбимъ навсѣкѣ, че е боримъ противъ плутокрацията. Ние, а заедно съ насъ и правителството, желаемъ да слоимъ тая плутокрация, и ония, които използватъ тежкитъ времена, за да трупатъ богатства, трѣбва да бждатъ преследвани и да не имъ се дава възможностъ да смущаватъ духа на почтенитъ и честнитъ хора въ тая страна.

Г-да народни представители! Азъ съмъ слушалъ отъ васъ да говорите на тая тема тѣй много и тѣй хубаво, че се чуда на спокойствието, съ което сме посрѣщали често пъти невзримането на мѣрки въ туй отношение. Ако ние сме действително истински борци за всѣкъ редъ, ако ние действително сме борци за почтено и честно управление, ако ние действително чувствуваме себе си служители на този народъ, който ни е пратилъ тукъ, нашъ дългъ е да поискаме отъ правителството да вземе мѣрки. Азъ не се съмнявамъ, че то мисли сжщо като насъ, но ще търси куражъ въ нашето искане, за да го изпълни и да постави на мѣстата имъ хората, които смущаватъ духоветъ днесъ. Инакъ ние не ще бждемъ народни избраници, не ще бждемъ защитници на честността и почтеността, не ще бждемъ пазители на държавата. Време е вече — защото ние не знаемъ, кога ще бждемъ изправени предъ изпитанието — да лѣкуваме ранитъ, които хора отъ този видъ,

било на държавна служба или отвинт, нанасят на нашата общественост, като тровят духа на българския народ.

Азъ апелирамъ къмъ народнитѣ представители, апелирамъ къмъ правителството да намѣри начинъ да разреши този въпросъ, за да се разбере най-после, че въ нашата страна ще бѣде протежирано, ще бѣде потиквано напредъ, ще се поставя на челно мѣсто само онова, което съ честенъ и почтенъ трудъ може да печели, може да изкарва своята прехрана, за да бѣде полезно на семейство, на общество и на държава. За всички останали нѣма мѣсто въ тази държава, тѣ не могатъ да се ползватъ отъ правата и богатата, които тя дава, тѣ не трѣба да продължаватъ своята разрушителна дейностъ, която си вършили досега. (Ръкоплѣскания). Това ще бѣде само една малка частъ отъ онова, което се иска отъ васъ, възприето отъ правителството и наложено съ законъ.

Завършвайки, азъ за лишенъ пътъ изказвамъ надеждата, че въ това отношение, имайки нашата подкрепа, правителството не ще откаже да изпълни своя дългъ тъй, както го налага новото време и както го налага общиятъ духъ на неговата декларация. (Ръкоплѣскания)

Председателъ Христо Калфовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Серафимъ Георгиевъ.

Серафимъ Георгиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Внесениятъ законопроектъ е едно вече изпълнено обещание на г-на министра на финанситѣ, дадено предъ бюджетарната комисия. Азъ нѣма да се спирамъ на дългата и мъчителна история на чиновническия въпросъ у насъ. Ще кажа само, че тази история е едно огледало, въ което се оглежда безсилието, 20-годишното безсилие на всички партийни управления да решатъ чиновническия въпросъ, та, ако щете, дори и безсилието на старото чиновничество да уреди собственото си положение. И тъкмо въ тази свѣтлина, поради това безсилие, дѣлото на правителството добива своитѣ истински контури.

Азъ твърдя, че ако човѣкъ се абстрахира отъ подробноститѣ, къмъ които азъ никога не съмъ ималъ вкусъ, законопроектътъ се покрива съ мисълта на нашия колега Николаевъ: едно епохално дѣло. Не че той е разрешилъ окончателно всички спорни въпроси, които повдига чиновническата проблема у насъ въобще; не че той ще предреша и всички спорове, които тепърва животътъ ще ражда въ своята еволюция — не. И днесъ дори, когато, ние признаваме това значение на законопроекта, азъ твърдя, че има още много и много неуредници. И днесъ за мене не е ясно, напиримѣръ, защо ние не можахме толкова време да приложимъ чл. 163 отъ конституцията, а именно — да определимъ точно постове и службитѣ на длъжностнитѣ лица, които Царятъ назначава. Думата ми е, че по членове 16 и 19 отъ закона за народното просвѣщение, началникъ на отдѣление и главниятъ инспекторъ въ Министерството на просвѣтата се назначава съ царски указъ, а въ Министерството на вътрешнитѣ работи началникъ на отдѣлъ — една много по-голяма служба отъ тая на началникъ на отдѣление — се назначава съ заповѣдъ на министра. Соча ви тази подробностъ може би, за да ви накарамъ да загубите и вие вкуса къмъ подробноститѣ.

Ако подробно се вгледаме въ самия законопроектъ и таблицитѣ му, трѣбва да направимъ едно разграничение. Въ таблицитѣ има допустнати грѣшки, и азъ съмъ убеденъ, че както Народното събрание, така и правителството иматъ всичката добра воля да ги оправятъ, и ще ги поправятъ. Самиятъ законопроектъ, обаче, се старае, подкрепенъ отъ таблицитѣ, да раздѣли службитѣ на две: технически, въ широкия смисълъ на думата, и ръководни, пакъ въ широкия смисълъ на думата. За техническитѣ служби въ широкия смисълъ на думата е необходимъ цензъ, и то строгъ цензъ. За ръководнитѣ служби, било въ тѣсенъ, било въ широкъ смисълъ на думата, е необходимъ политически усѣтъ, дарование, талантъ, способностъ, известностъ, опитностъ и пр. качества. Въ тази свѣтлина, ако видите нѣкои отъ подробноститѣ на таблицитѣ, вие можете да се чудите защо, напиримѣръ, за директора на администрацията — *par excellence* ръководна служба — се иска да има 15-годишна служба по Министерството на вътрешнитѣ работи, отъ които петъ години ръководна служба. Нима ще се намѣри такъвъ човѣкъ при сегашното положение тамъ? Вие можете още да се чудите, защо областниятъ директоръ на разположение получава по-малка заплата, отколкото областенъ директоръ. Като се е възприелъ въ случая принципътъ, че трѣбва да получаватъ по-голяма заплата онѣзи, които

сѣ шефове на самостоятелни дирекции, забравя се, че ако службата на областния директоръ на разположение не се схване въ смисѣла на нѣмската служба министералдиректоръ, тя е въобще безъ значение, безъ смисѣлъ служба на единъ обикновенъ главенъ инспекторъ. Такава дребулина или такива грѣшки относно ръководнитѣ служби вие ще намѣрите. Но, г-да народни представители, азъ не искамъ да се занимавамъ съ тѣхъ. Ние ще се постараемъ да ги оправимъ въ комисията. Азъ искамъ. Народното събрание да схване въ този законопроектъ нѣщо голямо, нѣщо, което е сѣщината на безпартийния режимъ. Този законопроектъ азъ бихъ искалъ да го разгледамъ въ свѣтлината на две идеи, които днесъ се осъществяватъ въ цѣла революционна Европа, а именно идеята за създаването на единъ управляващъ елитъ и идеята за една нова сѣщина и проява на администрацията.

Единъ режимъ като нашия, който се нагърби да решава националнитѣ и социални проблеми върху общонационална плоскостъ, естествено е, че има нужда отъ най-въдъхновенитѣ служители на българския народъ, отъ най-даровититѣ му служители, отъ най-компетентнитѣ му служители. Това трѣбва да бѣде неговата амбиция, и той трѣбва да я осъществи. Нѣщо повече: новата администрация и елитъ за управление азъ бихъ поставилъ като деветнадесета точка на правителствената декларация. И точно въ свѣтлината на тази идея азъ бихъ искалъ да разгледамъ сегашния законопроектъ.

Г-да народни представители! Вие ще се съгласите, че мимо насъ дори, когато нѣмаме способността да схванемъ продуктивното развитие на обществото, при слагането на известни идеи и тѣхното осъществяване въ живота на народитѣ, въ това число и на българския народъ, става една мъчалива социална и национална революция. Съ огледъ на тази революция хората на старото време се изпразниха отъ съдържание, ние загубихме вкусъ къмъ тѣхъ. Съ огледъ на тази революция ние търсимъ вече и новъ човѣкъ, и новъ администраторъ, и новъ държавенъ служител. Струва ми се, че законопроектътъ слага този проблемъ. И ние ще трѣбва само да подкрепимъ правителството при неговото разрешаване, за да внесемъ въ държавната и обществената иерархия, въ ръководството, талантъ, усѣтъ и политическа мисль.

За една малка нация като българската, предъ която следъ нейното обединение сѣ поставени толкова голями стопански, културни и държавно-организационни задачи, не е безъ значение за Народното събрание, което се силее също да бѣде елитъ, не е безъ значение и за правителството, не е безъ значение и за обществото, да знаятъ по какъвъ начинъ ще се подбиратъ хората, които ще заематъ челно мѣсто въ държавната и обществената иерархия. Касае се до методъ, който ние ще възприемемъ. Касае се, ако щете, до съзнанието, че трѣбва да се създаде това. И тъкмо това схващане азъ бихъ искалъ да мотивирамъ предъ васъ.

Г-да народни представители! Колкото повече се усложнява и се диференцира социалната структура на обществото, толкова по-ясно става вече, че е мѣчно да се намиратъ хора за висшитѣ социални функции, да движатъ културата, да управляватъ държавата и да съгласуватъ различнитѣ области на знанието и на обществения животъ. И нашиятъ министъръ-председателъ въ единъ разговоръ съ мене стигна до мисълта на Бюфона: „Човѣкътъ преди всичко.“ Всѣка работа си иска майсторътъ! Всѣко управление, всѣка епоха, всѣки режимъ, ако щете, е търсилъ майсторитѣ си не, а е създавалъ хората, които сѣ не само най-способни, но които ще носятъ неговия политически и стопански мирогледъ. И не се чудете, ако чрезъ този законопроектъ ние правимъ единъ опитъ да създадемъ истинска безпартийна администрация, която, събрана вкупомъ, представлява елита, дарованieto, таланта, способността, опита и умението на българската нация. Все по-ясно става, че ние трѣбва да движимъ нѣщата къмъ единъ човѣкъ, чийто творчески темпераментъ, чийто натура и чийто способностъ къмъ отговорностъ му позволява да сѣ качва на челната стълба на държавната иерархия.

Този елитъ, за който азъ говоря, г-да народни представители, по необходимостъ трѣбва да носи политическиятъ тенденция на управлението, трѣбва да отговаря на прогресивнитѣ тежениа на българския народъ и трѣбва да се съобразява съ държавно-историческитѣ традиции на сѣщия този народъ. Историята е прѣко потвърждение на тая моя мисль. Вземете срѣдновѣковieto — азъ се извинявамъ за тая историческа екскурзия, но азъ бихъ искалъ да убѣдя и васъ, и себе си окончателно въ онова, което ние трѣбва да догонимъ — вземете, казвамъ, срѣдновѣковieto и вие ще видите, че наследствената аристокрация е, която отпра-

вялява живота, движи обществото, създава културата и управлява, въобщия смисъл на думата казано. Социалните норми тогава определяха положението на всеки човек от раждането до неговата смърт. Би било невъзможно единят орач да стане благородник, но никога не можеше един рикарь, макар изпаднал въ мизерия, или дори да пожелае това, да стане орач. Въ литературата съ запазени блестящи страници за проявите на този обществения слой, съ който ние и днес свързваме политическата разпасаност на характера, възможността за висши чувства и проявления, способността въобще към широта.

Знайдя е, че въ всички езици почти понятието „благородник“ означава добър произход и високи духовни качества. Тогава учеха децата на аристократията на висши чувства, на смелост, на жестове, на себепристрастие и пр. а децата на работника и селянина — на трудолюбие и подчинение. Азъ не ще ви доказвам колко далеч стои този обществен строй от нашите съвременни схващания — вие сами го разбирате много добре. Азъ искамъ само да ви покажа, че историческият прогрес не би могълъ безъ това и че аристократията тогава, освободена отъ дребните грижи на материалния живот, отъ нуждата да се нагажда и да търси по околни пътища да заема високите мѣста, имаше всичката възможност да отправлява живота успѣшно, и го отправляваше. Доголкова въ тая работа е имало добродетелъ за времето, че и днесъ ние можемъ научно да твърдимъ, че най-хубавото, което ни остана отъ феодалния строй, е институтътъ на наследствената монархия. И обяснявамъ защо. На политическия водачъ, на политическия карьеристъ, ако щете, винаги ще завиждатъ; на монарха нѣма завиждане; неговото положение се счита, че е въпросъ на сѣмбѣ. И тъкмо затова единъ монархъ може да бѣде винаги и по-великодушенъ, по-безпристрастенъ и по-високостоящъ надъ всички останали. И тъкмо затова, ще кажа азъ, въ блестящата съкровищница на културата и цивилизацията монархията оставиха най-хубави постижения.

Но, г-да народни представители, ако продължимъ малко екскурзията и стигнемъ до така наречения буржоазен строй, вие ще видите, че човекътъ заемаше онова обществено стѣпало, т. е. той заемаше онзи стѣпълъ отъ обществената и държавната иерархия, какъвто му позволяваше неговото имотно състояние. Паритъ управляваха свѣта. Тѣ имаха прѣко отражение и върху държавните работи. Можеше единъ човекъ отъ най-низкото стѣпало да се издигне до най-високото. Бихъ ви посочилъ литературата, която ни е запазила мнѣнителни страници отъ биографиите на Джекъ Лондонъ, Зола, Ботевъ, Горки и други, какъ съ могли и по какъвъ начинъ да се издигнатъ до най-високото стѣпало. Важното е, че въ еволюцията си това общество стигна до една интересна форма — до крайния капитализъмъ, който съ своите концерни, трѣстове и дружества окончателно почти лиши хората отъ възможността да се издигатъ презъ собствени си способности. Чрезъ това загладѣната и своеобразна прелест на буржоазното общество бѣ отлетѣла въ миналото, и ние стѣпихме въ третата фаза, която внашиха на управлението националсоциализмътъ, фашизмътъ и до известна степенъ болшевиизмътъ — епохата на компетентността. Особено следъ европейската война, за да заемешъ чело-мѣсто въ държавната и обществената иерархия, за да ти бѣде опредѣлено едно по-хубаво стѣпало, трѣбваше да бѣдешъ компетентенъ. Знанията и техническата подготовка бѣха, които опредѣляха положението на хората въ обществото и държавата. Но въ последните години това именно състояние е на пътъ да бѣде изживѣно. Все по-ясно става, г-да народни представители, че за изпълнението на висши социални функции, че за ръководство на държавата, за отправление на високите служби не е необходима само чиста компетентност, т. е. чисто и просто знание, необходимъ е личенъ талантъ, необходима е глъкавостъ и темпераментъ, необходимъ е политически усѣтъ, необходимо е, ако щете, и сърдце. И вие виждате, че повитѣ режими, като запазватъ на компетентността нейната естествена сфера на проявление и дѣятелност, се мжчатъ все повече и повече, на комедийните постове на държавната и обществената иерархия да поставятъ най-въдъновенитѣ свои синове, най-способнитѣ свои синове, най-политизираниѣ свои синове.

Азъ тукъ бихъ си позволилъ да направя едно отклонение. Когато нашиятъ министъръ-председателъ говорѣше за политизиране на държавните и обществени служби и бѣ тѣй неудачно разбранъ отъ хората съ старолбералистични мисли, на насъ не ни оставаше нищо друго, освенъ да се смѣемъ. Нима е възможно въ съвременността да се иска отъ държавния служителъ, особено отъ ръководителя, да не бѣде политизиранъ? Нима е възможно днесъ да се поддържа идеята за едно независимо държавно чиновничество? Сякашъ лудитѣ само не могатъ да раз-

бератъ, че независимо държавно чиновничество, при тая усложнена атмосфера, при тая сложна социална диференциация, при толкова изисквания отъ държавния служителъ, е почти невъзможно? И нима, най-после, не може да се разбере, че независимото държавно чиновничество е единъ лозунгъ срещу адетитѣ на партийните режими, които искаха да превърнатъ чиновника въ партизанинъ? Да политизиратъ държавното чиновничество, ще рече да накарашъ чиновника да поставя надъ своя личенъ егоизъмъ и стремежъ за пенсия и удобства голѣмитѣ национални и социални интереси на нацията; то ще рече да го накарашъ да мисли до голѣмитѣ въпроси на управлението, по социалните и национални въпроси тѣй, както мислятъ най-голѣмитѣ ръководители; то ще рече, ако щете, да си послужи съ думитѣ на Бортолето, да го накарате да носи идеята за нацията и отечеството неразривно свързани въ собствената си душа и сърдце. Нищо повече и нищо по-малко не означава политизирането на държавния служителъ. Защо тогава се плашихме и се плашимъ отъ тая мисль? Защо, г-да народни представители? Азъ поставямъ този въпросъ. Дори колегата Ганевъ, който е яркъ привърженикъ на безпартийния режимъ и който говорѣ отъ тая трибуна, не е наясно върху онова, което приказва. Нему не му е ясно какво е това нова администрация и каква ще бѣде тази нова администрация. Безпартийниятъ режимъ, както националсоциалистическиятъ, както фашистическиятъ, както, ако щете, болшевишкиятъ, има нужда отъ нова администрация, отъ своя собствена администрация. Отъ тая трибуна — доста интересно явление е това — ние приказваме за новъ свѣтъ, приказваме за ново общество, приказваме за нова администрация, за новъ човекъ, за нови методи на управлението, а си служимъ съ цѣлия лексиконъ отъ неудачни терми, технически постижения и установености на либерализма. Доста интересно! Ако г-нъ Никола Мушановъ приказваше тѣй, азъ не бихъ направилъ тази забележка. Но понеже приказва Спасъ Ганевъ, азъ я правя.

А какво ще рече това нова администрация?

Г-да народни представители! Ако хвърлите и най-бѣгълъ погледъ върху германския животъ, вие нѣма да извадите тѣзи заключения, които, изваждатъ други. Вие ще видите тамъ нагледно и ясно и онова, което става у насъ, но у насъ не шемъ да го видимъ, а то е, че администрацията все повече и повече се нагърбва съ осигуряване съществуването на отдѣлния гражданинъ. Държавниятъ служителъ въ тази администрация престава да бѣде безличенъ изпълнител на безлични и празни правни норми, а се превръща въ двигателъ и създателъ на най-важнитѣ блага, на разпредѣлителъ на най-важнитѣ блага и осъществителъ навремени, ако щете, на културните ценности на единъ народъ. Азъ бихъ си послужилъ тукъ съ мисълта на единъ голѣмъ германски правникъ Фостхофъ. Той казва: „Администрацията днесъ е станала изразителъ на постижения.“ Какво ще рече то? То ще рече че администрацията не върши осъществяването само на чистото право. Не. Тя се интересува отъ постижения за общността. И само на тази база може да бѣде разбранъ голѣмиятъ конфликтъ за смисъла и съдържанието на свободата въ общността. Щомъ като на администрацията се приписватъ такива функции — а тѣ не могатъ да не й се приписватъ, защото днешната администрация се нагърбва съ най-голѣмитѣ преобразования социални, политически и държавно-организационни, въ съвременното общество и въ държавата — ясно е, че тази администрация трѣбва да бѣде съ усѣтъ, трѣбва да бѣде съ талантъ, трѣбва да бѣде съ мозъкъ. И затуй не ви ли прави впечатление, че за прѣвъ пътъ у насъ въ цятната таблица вие ще видите директоръ на полицията, и, като му се признава образователниятъ цензъ, се туря тире и се пише: „по изборъ“, или „директоръ на професиитъ — „по изборъ“, или „главенъ секретаръ на Министерския съветъ — „по изборъ“ и пр. и пр. Нищо повече, все повече и повече се разширява това „по изборъ“, а за да се стигне до едно положение, което въ Германия на нѣколко пъти се проявяваше, а именно — да се намѣри човекътъ и следъ това да се създаде службата му. Ние не живѣемъ въ една правова държава, която се интересува отъ чистия принципъ *fiat justitia, pereat mundi* — да възтържествува правото, та ако ще свѣтътъ да загине.

Азъ мисля, г-да народни представители, че ние сме въ една фаза отъ развитието на съвременната държава, когато тя все повече и повече сваля своята мантия на правна и се превръща, както я наричатъ въ Италия, въ културна държава или, както я наричатъ въ Германия, въ държава на постиженията. Въ тази държава администрацията добива едно ново положение. Вече не се поставя въпросътъ за защита на правото на гражданна срещу посегателствата на администрацията, а се поставя въпросътъ да улесняваме администрацията въ нейните постижения за общността. И затуй функциитѣ съответно се измѣнятъ, и държавноправ-

нитъ и социалполитическите възгледи на гражданитъ постепенно-постепенно трѣбва да се пригледятъ къмъ това измѣнение. Не искаме да кажа съ това, че модерната държава или тази държава на постиженията, или културната държава се е отказала въобще отъ правото и че тя е държава на безредие. Не, не е тамъ мисълта ми. Но на правото трѣбваше да се намѣри неговото истинско мѣсто.

Г-да народни представители! Всички основни права и свободи на гражданитъ, за които приказватъ конституциитъ и които г-нъ Никола Мушановъ и мнозина като него често търсятъ отъ тази трибуна, промѣниха основно своето съдържание. Какво въ смисленостъ представляваха тѣ нѣкога, ако не сѣни блестящи илюзии на подтисненостъ? Какво ще рече да имате права, които не може да упражнявате; какво ще рече да имате една свобода, която е илюзорна; какво ще рече, напримеръ, право на собственостъ за оня, който е безимотенъ; какво ще рече право на свободен договоране за оня, който е гладенъ и който нѣма способностъ и възможностъ за самоопредѣлене; какво ще рече свобода на печата за оня, който нѣма печатни издания и т. н. и т. н.? Стремлеността туря край, окончателенъ и безвъзвратенъ, на това противоречие между етико-утилитарнитъ догми и позитивно-правнитъ норми и го туря въ смисълъ, че правото се търси въ истинската му свѣтлина, въ истинското му съдържание, въ истинската му функция. Въместо всички тѣзи изобрѣски въ конституциитъ свободи и права, съвременността признава на човѣка, на гражданина едно основно право — правото на работа. И точно това право, което е осъществено надѣло, превръща гражданина, вмѣсто въ блуждаеща величина, въ действителенъ членъ на националната общностъ.

Гражданинътъ трѣбва да бъде защищаванъ отъ администрацията. Това е мисълта, че администрацията все повече и повече се нагърбва съ осъществяването на отдалени гражданитъ. И затуй, г-да народни представители, на правораздаването остава да търси правото, а на администрацията да създава законността. Само въ тази посока би могълъ да се осъществи голѣмиятъ принципъ на справедливостта въ съвременната държава; само въ тази посока ние можемъ да се позволимъ на думитъ на Делъ Векио: „Фашистката държава не би имала право на съществуване и не би продължила толкова дълго, ако не бѣше по-справедлива отъ либералната“. И безпартийната държава — или националната, както я наричатъ воглаве съ Стоянъ Никифоровъ — у насъ не би имала право на съществуване, ако тя не удовлетвори този принципъ на справедливостта. Нѣма справедливостъ хвърчаща въ въздуха. Тя застъпа винаги конкретни материални интереси на човѣка и на гражданина. И затова и правото се измѣнява въ тази посока.

Ето тия две идеи азъ бихъ искалъ да бъдатъ ръководство, свѣтлина и факелъ и на управлението, и на Парламента, когато той ще търси да осмисли закона за шатветъ и заплатитъ на държавнитъ и обществени служители и когато той ще ни позволи на насъ да доизградимъ онова, което е задача съществена и неотемнима на безпартийния режимъ. И ако не се завирамъ въ подробности, то не е защото не бихъ могълъ да направя анализъ на тѣзи таблици, а защото зная, че срещу чувството да се харесашъ тукъ, като приказвашъ за заплатитъ на висшитъ служители, ще се изправятъ нови 4 милиарда лева, които ние ще видимъ като увеличение на банкнотното обращение. Срещу идеята да хвърлимъ подозрението — и съ това подозрение безлично да си служишъ — че едва ли не държавната администрация е използвала користолюбивостта си, азъ бихъ поставилъ идеята, която повелява на едно общество да има съзнанието, да разбере, че на ръководнитъ държавни и общественъ постове не винаги стоятъ само користи хора. Ако повдигамъ тоя въпросъ тукъ, то е, защото ние лесно се подаваме на това чувство и дори му ръкопляскаме. Азъ си спомнямъ, когато имаше единъ процесъ, колегата Спасъ Ганевъ написа една статия въ в „Вечеръ“, озаглавена „Милиони“. Когато я прочетохъ, азъ дълго мислихъ откъде изникна този новъ якобинецъ. Какъ си позволяваме ние, вмѣсто да си дадемъ трудъ да издиримъ действително ония, които вършатъ престъпление, да подхвърляме идеята, съ недомълвки и съ подозрения, че се вършатъ престъпления и че едва ли не държавното чиновничество е потънало въ милиарди или въ милиони? Не, г-да народни представители, когато искате да цѣрите единъ бюрократизъмъ, ще го цѣрите по два начина. Първиятъ е да вникнете на държавното чиновничество, че службата му е месиянство и че то трѣбва да пренебрегва важни, съществени лични свои интереси, заради националитъ, а вториятъ е, да възпитате едно общество по посока да разбере, че не на най-високитъ мѣста всѣкога стоятъ користи хора и че тази мѣла, която е погребвала въ трагизъмъ

хиляди достойни синове на нашия народъ, не трѣбва да се мърка поне въ XXV обикновено Народно събрание. Азъ не искамъ да защищавамъ паметта на хилядитъ достойни български общественици. Азъ зная, че единъ докторъ Генадиевъ е обвиняванъ въ мизерия и че по-късно семейството му мизерствуваше. Азъ и вчера бѣхъ изправенъ да слушамъ за жената на бившия подпредседателъ на Камарата Шоповъ на когото сѣщо, както на много други, приписвахъ мизерия, за да ги видите впоследствие въ материална нищета. Или искате отъ народния представителъ, отъ министъра, отъ голѣмия държавенъ служителъ да добие популярния образъ на нѣкогашния еснафъ и едва ли не и яката си да не смѣнява, за да ви увѣри, че е честенъ? Трѣбва да се спре съ този маниеръ, въ който има само злоба, но въ който нѣма никаква държавническа мисълъ. Трѣбва отъ тази трибуна единъ пътъ завинаги да се откажемъ да вземаме единъ, който ни е неприятенъ, та макаръ билъ той министъръ на благоустройството, и отъ него да вадимъ заключения съ единъ стремежъ да удряме, да похабяваме важни духовни и морални ценности, които трѣбва да бъдатъ внедрявани въ душата на този народъ. (Ръкопляскания)

Г-да народни представители! Азъ свършвамъ. Азъ поставихъ — само въ една свѣтлина разглеждания законопроекта и, познавайки министъра на финанситъ, неговото сърдце, неговата доброта и неговитъ добри намерения да създаде отъ този законопроектъ колкото се може по-съвършено дѣло, азъ му отправямъ само внушението — да се съгласи, онова, което е погрѣшно, да бъде поправено въ комисията, и съ този законъ да хвърли последния камъкъ върху задрѣмалата твърдина на българското държавно чиновничество. (Ръкопляскания)

Председателъ Христо Калфовъ: Разискванията сѣ приключени.

Има думата г-нъ министърътъ на финанситъ.

Министъръ Добри Божиловъ: (Посрещнатъ съ ръкопляскания) Уважаеми г-да народни представители! Вземамъ думата и азъ, за да изкажа моята благодарностъ за вниманието и сериозността, съ която се отнесе Парламентътъ къмъ внесенъ законопроектъ. Фактътъ, че той бѣше единодушно одобренъ по принципъ, показва, че съ него се върши едно добро и важно дѣло. Действително, на забележката на нѣкои, че 200-тъ хиляди чиновнически семейства не сѣ българския народъ и че отъ 1 1/2 милиона български семейства чиновничеството представлява 1/7 или 1/8, азъ трѣбва да кажа, че това е вѣрно, но при все това държавата се представява въ всичкитъ и вътрешни и външни прояви отъ чиновничеството и че отъ него много зависи. И не току-така Монтезкьо е казалъ въ „Духътъ на законитъ“, че приложенето на всѣки законъ бива по-добро или по-лошо въ зависимостъ отъ неговитъ приложители — чиновницитъ.

Г-да народни представители! Азъ нѣма да се впускамъ, за да правя прегледъ на нерадостното минало, въ историята на българското чиновничество. Много естествено бѣше при развихренитъ партизански страсти на новосъздаденото българско княжество чиновничеството да бъде една отъ най-голѣмитъ жертви на тѣзи страсти. Вие си спомнете, че не при смѣната на всѣки кабинетъ, но при смѣната на всѣки министъръ се смѣташе за необходимо, като почнете отъ главния секретаръ, та дори до последния прислужникъ или стражаръ, всички да бъдатъ безъ друго смѣнени, защото иначе нѣма да се каже, че този министъръ или този кабинетъ е по-добъръ отъ оня, който си е отишелъ.

Г-да народни представители! Отъ тѣзи години ни дѣли дълго време. Партизанскитъ страсти изчезнаха. Тѣ и преди да се mine къмъ безпартийното време бѣха вече по отношение на чиновничеството доста омекотени. И се създаде постепенно една атмосфера, гражданитъ да гледатъ на чиновничеството по-другояче, отколкото сѣ гледали по-рано, а именно като на необходимостъ, като на гаранция за по-добро управление, чиновникътъ да е на мѣстото си. А и чиновницитъ почнаха да гледатъ другояче къмъ гражданитъ, започнаха по-другояче да проявяватъ правата, които законитъ имъ даватъ. Трѣбва да бъдатъ обективни и да признаемъ, че между сегашното и миналото чиновничество има голѣма и голѣма разлика. Действително, трѣбваше да измине дълго време, трѣбваше да се изживѣятъ много етапи, за да дойдемъ до съдийската несмѣняемостъ, до учителския стабилитетъ, до стабилитета на финансовата администрация и т. н. Обаче фактъ е, че сегашната администрация не е едновременно администрация; сегашниятъ околийски управителъ и се-

гашиният кметъ не сѣ едновременно и околийски управители и кметове; сегашниятъ учителъ не е едновременно учителъ; сегашната финансова администрация не е едновременно финансово администрация; сегашната полиция и сегашната стража не е нѣкогашната. Трѣбва да бѣдемъ обективни и да го признаемъ.

Г-да! Разбирамъ — убедемъ съмъ, че всѣки така мисли — че българското чиновничество, срещу своето старание да служи по-добре на държавата, да бѣде по-добъръ проводникъ при прилагането на законитѣ, не бѣше достатъчно възнаградено. То и сега не е достатъчно възнаградено. Но, г-да народни представители, азъ смѣтамъ, че е вѣрно и това, че всѣки сме български синове и че, следователно, никой не може да иска да не държи смѣтка за податитѣ сили на народа, за податитѣ сили на държавата и егоистично само да каже: „На мене не ми стига“, или: „Азъ искамъ да живѣя по-добре, ще ми дадете повече възможностъ за това.“

Българското правителство е направило доста много презъ последнитѣ години въ това отношение. И азъ нѣма да се спирамъ въ подробности да изброявамъ това, но ще ви кажа само нѣколко цифри, за да ви убѣдя въ това мое твърдение.

Отъ 1938 г. насамъ ние премахнахме удържитѣ отъ 3%, 4% и 5%, увеличихме заплатитѣ на учителитѣ, промѣнихме заплатитѣ на нѣкои и други длѣжности, дадохме увеличениета отъ 3% до 15%, дадохме друго общо увеличение отъ 15%, дадохме подобрението за семейното положение и т. н. Може би нѣкой ще помисли, че това сѣ дребни работи, които, при все че се напъхва, не дадоха резултата, който се целѣше. Може това да е вѣрно. Но е вѣрно, че чиновническитѣ заплати въ 1938 г. бѣха 3 милиарда лева, а сега сѣ 7 милиарда и нѣщо. Вѣрно е, че това се дължи и на увеличението на чиновничеството по число, предизвикано отъ увеличението на територията и на населението. Обаче това може да ви даде право на едно увеличение на разхода за заплати съ 50-60%. А ние виждаме, че отъ 3 милиарда лева разходътъ за заплати е стигналъ до 7 и половина милиарда лева — почти два пѣти и половина повече.

Г-да народни представители! Като правя тази констатация за недостатъчното плащане на българския чиновникъ, азъ едновременно трѣбва да се спра съ нѣколко думи и на другъ фактъ и да изкажа едно лично мое мнение поне, какво мене ми се струва, че мисълта, изказана отъ нѣкои, че ние имаме лошо платени чиновници, но много чиновници, е вѣрна. Не се подава тази материя на абсолютно сравнение нито по територия, нито по население, за да можемъ да си служимъ съ статистика и съ проценти, защото услугитѣ, които чиновничеството прави на населението въ разни страни, е различно, а сѣщо и организацията на нѣкои служби е различна. Но въпреки това, мене ми се струва, че ако ви покажа само цифритѣ, а именно, че въ 1930 г. сме имали 66.000 държавни служители, а въ 1942 г. имаме 125.000 души по държавния бюджетъ — значи, двойно — всѣки ще разбере, че действително е имало старание на всѣка цена да се увеличи бройкитѣ на чиновничеството. Това може би си има и своитѣ специфични причини у насъ. А фактъ е, че не би могло съ обективни причини да се обясни това удвоение числото на чиновницитѣ отъ 1930 г. до 1942 г., т. е. за 12 години. Сѣщото важи и за увеличениѣ бройки на чиновничеството въ желѣзницитѣ — отъ 17.000 въ 1930 г. тѣ сѣ увеличили на 29.000 въ 1942 г. Сѣщото констатираме и по бюджета на разнитѣ фондове — отъ 396 чиновници сѣ увеличили на 9.000 и нѣщо. Или общо взето отъ 84.838 служители по държавния бюджетъ за 1930/1931 г., по бюджета на желѣзницитѣ и по бюджета на фондоветѣ, въ 1942 г. ние имаме 164.000 чиновници, или двойно повече.

Успоредно съ уреждането на чиновническия въпросъ съ законопроекта за цензоветѣ, заплатитѣ и възнагражденията на държавнитѣ служители, мене ми се струва, че е крайно време да вземемъ мѣрки за намаляване броя на държавнитѣ служители, или пъкъ, на първо мѣсто, да се тури поне точка на всѣкакво увеличение на тѣхния брой.

Може би — както се и каза — това, което сѣ голямъ усилие ние искаме да дадемъ сега съ този законопроектъ за цензоветѣ, заплатитѣ и възнагражденията на държавнитѣ служители да не е достатъчно. Но азъ пакъ повтарямъ, че не можемъ да не държимъ смѣтка за общия националенъ доходъ, какъ той е разхвърлянъ между населението, и за податитѣ сили на народа, за съотношението между това, което плащаме като заплати, и общия бюджетъ, въ който сѣ предвидени разходи и за други цели. Ако ние при 7 милиарда лева разходи за чиновници

имаме общъ бюджетъ, заедно съ допълнителнитѣ бюджети, 25 милиарда лева, по желѣзницитѣ 1.651.000.000 л. срещу общъ бюджетъ на сѣщитѣ 3.730.000.000 л. и по фондоветѣ почти сѣщото това съотношение, ние не можемъ да искаме да нарушимъ още повече това съотношение.

Колкото и да сме се помирили съ това, че нашниятъ бюджетъ е консумативенъ, че въ този моментъ обстоятелствата ни налагатъ тая тенденция, ние не можемъ да отидемъ повече въ нарушението на тая пропорция и да създадемъ още по-неблагоприятно положение за грижнитѣ и нуждитѣ, които дежатъ въ общия бюджетъ.

Разбира се, че азъ не искамъ да търся причинитѣ за това само въ чиновничеството. Много правилно каза единъ отъ преждеговорившитѣ господа народни представители, че чиновничеството често пѣти е било упреквано въ бюрократия, въ формалистика и т. н. Но често пѣти то се е оглеждало и въ българското огледало; обективнитѣ условия, при които то е работило, сѣ допринесли за това.

Г-да народни представители! Азъ зная, че може да има различни чиновници. Може да има чиновници по натура бюрократи; допускамъ дори и нѣщо повече. Но общо взето азъ съмъ длѣженъ — не затуй, че съмъ прекаралъ живота си повече въ чиновничество, но затуй, защото искамъ да бѣда обективенъ — да подчертая предъ васъ, че държавното чиновничество, въ неговата голяма частъ, е честно, че то е предано, че то работи съ любовъ къмъ работата и държавата си. Може да има чиновници, които, когато удари звънецътъ, оставатъ думата наполовина написана, обаче има чиновници — азъ имамъ и въ моето министерство такива — които се разболяватъ, когато не могатъ да прокарватъ една своя инициатива, когато не могатъ да успѣятъ въ едно свое начинание. Тѣхната амбиция, тѣхната преданостъ къмъ службата е допринесла твърде много за едно по-добро управление на държавата.

Г-да! Вие знаете, че правителството вече възвѣсти, че една отъ първитѣ му грижи ще бѣде да пристъпи къмъ опростотворяване на формалноститѣ, къмъ борба съ всѣкава бюрократия. То вече е пригответило и раздало нѣколко законопроекти за тая целъ. Тая дейностъ ще продължи до закриване на Камарата; ще ви се представятъ множество такива законопроекти, за да можемъ да децентрализираме компетентноститѣ, да създадемъ чувство за отговорност, за да можемъ съ това да създадемъ по-добро функциониране на държавната машина, по-малкъ тормозъ за гражданството, а заедно съ това и обективни условия, за да може държавата да бѣде упразднена по-добре съ по-малко чиновници.

Следъ като ние правимъ тѣзи жертви и даваме около два милиарда лева, съ които натоварваме държавния бюджетъ за прокарването на този законопроектъ за цензоветѣ, заплатитѣ и възнагражденията на държавнитѣ служители, азъ смѣтамъ, че срещу това пъкъ правителството има всичкото право да иска отъ чиновничеството по интензивна, по-резултатна работа; че на държавната машина трѣбва да остане само този, който е предано свързанъ съ своята работа, който работи съ любовъ къмъ това, което му е възложено. А този, който въобще по една или друга причина не иска да бѣде така преданъ, азъ смѣтамъ, че не би трѣбвало да остава на служба. Ако такива чиновници освободятъ държавната машина, тѣ ще улеснятъ управлението. Следователно, срещу грижнитѣ, срещу голямитѣ усилия, които правителството прави за подобрене заплатитѣ на чиновничеството, то трѣбва да получи като еквивалентъ една по-предана, по-резултатна и по-добросъвестна работа отъ чиновничеството.

Г-да народни представители! Азъ ще си послужа само съ единъ примѣръ, за да ви докажа, че действително отъ чиновничеството много зависи държавната работа и че чиновникътъ при предана работа може да даде резултати, каквито никой не е очаквалъ. Мнозина — азъ го очаквахъ — казаха: „Съ какъвъ куражъ министърътъ на финанситѣ можа да жертвува, при толкова нужди, при толкова големи разходи, още два милиарда лева за чиновничеството!“ Действително това е една сума, която плаши, една сума, за която може да се каже: това ли бѣше необходимото сега, какъ ще се покрие и т. н. Както казахъ, азъ ще си послужа само съ единъ единственъ примѣръ.

Софийското градско данъчно управление презъ 1938 г. даваше 420 милиона лева приходъ отъ прѣки данъци. Презъ 1942 г. като изолираме приходитѣ отъ еврейския данѣкъ, то събра 2 милиарда и 500 милиона лева. Ако проследите годинитѣ отъ 1938 г. досега, вие ще видите едно крѣсчаво увеличаване на постѣпленията отъ прѣки данъци. Азъ зная, че ще ми се каже: да, но настѣжи посѣжване, ми нахмѣ къмъ адвалорно облагане, има известно увеличе-

ние на данъците. Всичко това може да увеличи 50% постъпленията, нека да бъде двойно, но другите 1 милиард и половина не са ли резултат на чиновническа ревност, не са ли резултат на по-добросъвестна работа, на усилия, които действително са били вложени, за да се издирят необлагани обекти досега, да се внесе рационалност и експедитивност във облагането и събирането, да се пречистят всички недобори и да се дадат за 4 години постъпления от 2 милиарда лева повече? Това е само във Софийското градско данъчно управление.

Заклучението ми е, че жертвите, които правим, могат да бъдат многократно възмездени от дейността на чиновничеството, стига то да се пропие от съзнанието, че държавата, като прави тези грамадни жертви за него, и то въ тези моменти, трябва да служи всеотдайно, да служи съ всичката си добросъвестност, съ всичките си усилия и да даде многократно по-добър резултат от жертвите, които държавата е направила за него.

Г-да народни представители! Азъ искамъ да засегна и друг един въпрос. Каточели нѣкои остаха съ впечатлението, че целта на този законопроектъ е била да се подобрятъ само заплатитѣ, да се дадатъ тези около 2 милиарда лева за подобрене на чиновническите заплати. Главната мисълъ е, била само да се изправятъ тези несправедливости, да се тури редъ въ тая материя, защото 4 години въ бюджетарната комисиия — азъ правя тая изповѣдъ — срѣщахъ съ очи, ако не съ думи, укоритѣ на народното представителство: докога ще бъдемъ свидетели на това, кога ще се тури редъ въ тая материя? И азъ съмъ щастливъ, че мога да ви предложа тоя законопроектъ, тъй като едновременно съ това справедливо уреждане материята за заплатитѣ на държавното служителство по съвпадение се прави приравняване на възнаграждението съ настѣпилата скѣпнотия, и то спрямо тези цени, които отъ по-рано са опредѣлени, при тези доходи, които нашиятъ народъ въ различните си съсловия е ималъ отъ по-рано.

Мисълта ми е, че не трябва да се смѣта, че съ даването на тия 2 милиарда лева ние искаме да се въртимъ въ омагьосан кръгъ, че искаме да изпреваримъ ценитѣ, които са вече опредѣлени — защото и заплатата е цена на единъ умственъ трудъ — но да се вземе като коригиране на едно несъответствие, което е съществувало отъ по-рано, покрай турянето редъ и справедливостъ въ тая материя съ законопроекта за цензоветѣ, заплатитѣ и възнагражденията на държавните служители. Разбира се, че ние разчитаме да постигнемъ гонимата целъ, да запазимъ ценитѣ на сегашното ниво и, както казахъ, да опростотворимъ служитѣ, да премахнемъ бюрокрацията, да спремъ увеличението броя на чиновниците и дори да го намалимъ, за да може да се оправдаятъ жертвите, които правителството въ този моментъ прави за държавните служители.

Г-да народни представители! Като повтарямъ още единъ път, че чиновничеството въ България борава съ събирането на приходи при националенъ доходъ отъ 80 милиарда лева и съ прилагането на всички закони, ние ще разберете, смѣтамъ, лесно, че тези 2 милиарда лева, които даваме сега, са голѣма тежестъ за нашия бюджетъ, но тѣ могатъ да бъдатъ възмездени отъ повече икономии при прилагането на законитѣ, отъ засилване на приходите, което чиновничеството съ разновидната си дейностъ може действително да даде като резултатъ за държавата.

Азъ не мога да се спрамъ по същество на законопроекта и по това, което говориха господа народните представители, взели думата по него, въ подробности, заради туй, защото това е сложна материя и защото смѣтамъ, че не е необходимо да правя това тукъ. Въ комисиията ще имаме възможностъ веднага следъ вдигане дневното заседание да пристѣпимъ къмъ разглеждането на законопроекта и, като по-важенъ законопроектъ, да бъде разгледанъ въ бюджетарната комисиия — като, разбира се, всички народни представители, членове на разните парламентарни комисиии, могатъ да присѣтствуватъ. Тамъ ще разгледаме въ подробности всичко, което се изтъкна тукъ по законопроекта.

Съ нѣколко думи, обаче, азъ желая да се спра на началата, на които е изграденъ законопроектътъ, и да отговоря на нѣкои отъ по-важните бележки, които господа народните представители направиха.

Въ основата си законопроектътъ за цензоветѣ, заплатитѣ и възнагражденията на държавните служители е поставенъ на една възможно справедлива база по отношение на образованието, на подготовката и опитността за службата, на отговорността на службата, на трудовите условия и т. н. Всичко това, което даваше поводъ и възможности досега да ставатъ всевъзможни заобикаляния и да стигнемъ отъ 1919 г. до 1942 г. до единъ заплати, отъ

които никой не може да познае първоначалния щатъ, е избѣгнато въ този законопроектъ. Условието, че въ бъдеще измѣняването на образователния и служебния цензъ и на заплатитѣ и създаването на други длѣжности може да ставатъ само чрезъ измѣнението на този законъ, а не чрезъ бюджета, действително не ни дава абсолютна гаранция, защото това не е конституция и защото това е въпросъ на етика на Народното събрание — да зачете ли закона или да не го зачете и да сласува единъ по-новъ законъ, съ който да го измѣни. Азъ смѣтамъ, обаче, че поуката, която имаме отъ изтеклите 20 години подъ режима на стария щатъ, ще накара всички ни да се замислимъ по-добре, когато ще искаме измѣнение на този законъ, и да спазваме това начало, макаръ че, както се каза, не е нарушение, ако и съ законъ за бюджета на държавата станатъ нѣкой промѣни. Но ако ние държимъ на единъ принципъ, ако ние държимъ на една система, азъ смѣтамъ, че това въ бъдеще нѣма да става.

Въ новия законопроектъ е прокарано едно важно начало, съ което се отстранява единъ голѣмъ недостатѣкъ въ табелитѣ отъ 1919 г. Касае се за еднородните длѣжности. И именно въ това, което се каза по този въпросъ — мисля, отъ уважаемия г-нъ Николѣвъ или отъ другия нѣкой — като дефектъ, като критика, азъ намирамъ по-полезната страна: че не можете единъ чиновникъ, назначенъ съ една заплата, когато виждате, че всички други се качватъ по държавната иерархия, да го оставите да свансира само съ повишението, което се дава за всеки 6 прослужени години — както бѣше случаятъ съ учителството, съ телеграфопощенци, съ желѣзничари и т. н. Такъвъ чиновникъ загубва стимула, загубва охота къмъ работата, когато вижда, че нѣкой поставя като стажантѣ сѣдия и завършва като касацѣиенъ членъ, или когато вижда, напримеръ, по Министерството на финанситѣ, че нѣкой поставя като безплатенъ стажантъ и завършва като областенъ данѣченъ началникъ или началникъ на отдѣление. При учителитѣ това не ставаше. На сто души учители може би единъ ще стане директоръ, а всички други тъпчеха на едно мѣсто и докато навършатъ 33-годишна служба, колкото трябва, за да взематъ пълна пенсия, тѣ загубватъ всѣкава охота къмъ службата си. Мисля, че създаденитѣ съ новия щатъ степени за еднородните длѣжности, за да могатъ чиновниците да бъдатъ повишавани на мѣсто, както, отъ друга страна и създаденитѣ категории за различните длѣжности въ зависмостъ отъ обема на работата и отъ градоветѣ, където са тия длѣжности, е едно голѣмо подобрене въ тая материя за въ бъдеще.

По-нататѣкъ, азъ бихъ искалъ да се спра на чл. 13 отъ законопроекта, по който станаха доста разисквания. Единъ отъ ораторитѣ казаха, че досегашната система на класиране съ първоначална и върховна комисиия била по-добра; други изказаха съмнение дали тъй, както е уреденъ този въпросъ въ законопроекта, нѣма да се унижи авторитетътъ, престижътъ на министритѣ, които нѣма да могатъ да се мѣсятъ въ тази работа; отъ трети се изказа пожеланието да се създаде обжалване предъ нѣкаква инстанция, каквато и да била тя — Министерството на финанситѣ или Върховния административенъ съдъ.

Г-да народни представители! Противното е вѣрно. Вѣрно е, защото и първоначалните комисиии по класирането, и върховните комисиии се смѣтаха като отдѣлни юрисдикции, въ работата на които министритѣ не можеха да се мѣсятъ. И азъ съмъ ималъ много пъти случаи, когато виждамъ, че е взето едно неправилно решение, да кажа нѣщо на председателя на комисиията, но ми се е отговаряло: не, г-не министре, ние решаваме по съвѣстъ, ние сме юрисдикция. Добре, не съмъ искалъ да влияя. Класирането отива въ върховната комисиия и се потвърждава. Като отиде, обаче, въпросътъ въ Върховния административенъ съдъ, сѣдѣтъ отмилява решението. А всѣко отмиляване на решението на комисиията по класирането при едно министерство се таксува като пасивъ, като недостатѣкъ на гърба на съответния министъръ.

За какво ставаха спороветѣ досега и къде е имало различие? Най-много или единствено имаше спорове при тълкуваната за сходните длѣжности. Когато дойдѣше да се тълкува коя е приравнена длѣжностъ и коя не, отиваше се дотамъ да се поддържа отъ нѣкого, че като билъ надзирателъ, да кажемъ, на тунелъ въ „Вѣжа“, това можело да се вземе за сродна длѣжностъ съ съответната длѣжностъ въ Народната банка, за да избѣгне стажа и т. н. Въ предложенитѣ ви щатни таблици къмъ настоящия законопроектъ никѣде нѣма да видите предвидени сходни длѣжности. Изчерпателно е казано: такава, такава и такава длѣжностъ, или най-подиръ — обща държавна служба, не, обаче, приравнена. Всѣки знае какво е държавна служба

При това положение кога може да се яви, въ какво може да се яви спор? Спорът ще има, ако направят някому образованието сръдно, когато той има легализирана диплома за висше образование. Това е възможно. Възможно е също и обратното. Или, да кажем, началникът на отделение кандидатирал се за директор или началник на отделение и си представи удостоверението. Никой не може да му оспори правото. Какво тогава може да породи повод за спор, за да се иска обжалване? Та този, който бъде онеправдан, така ли ще седи, няма ли да се оплаче на респективния министър, да каже: г-не министре, азъ представихъ легализирана диплома за сръдно образование, обаче Вашиятъ началникъ на бюджетоконтролното отделение не иска да впише въ протокола за класирането, че имамъ такова образование, а пише, че имамъ прогимназиално образование? Ако някой има, да кажемъ, 15-годишна служба, представи си документа, а началникътъ на бюджетоконтролното отделение съчете службата му за 12-годишна, или ако кандидатътъ е билъ 5 години началникъ на бюро, а бюджетоконтролниятъ органъ не му признава службата, много естествено е, такъв кандидатъ ще се оплаче на министъра на финансите, и министърътъ на финансите не би държалъ нито моментъ такъв недобросъвестенъ началникъ на бюджетоконтролното отделение или другъ някой органъ, който върши явно едвали не фалсификация, когато прави черното на бяло и бялото на черно. Щомъ нямаме приравнени длъжности въ служебния цензъ по тѣзи таблици, няма да има случай да се яви споръ да се признае ли едно образование за висше, сръдно или прогимназиално, за да се признаятъ годините, които съ прекратили на служба, или пъкъ да се замѣня една служба съ друга.

При туй положение азъ смѣтамъ, че, безспорно, дефектното бѣше това, което ставаше досега съ тѣзи две комисии по класирането. Сега няма мѣсто за никакви спорове и не може да се яви и случай, когато да има нужда отъ инстанция за оплакване. Административно всѣки произволъ, разбира се, ще бъде донесенъ до знанието на министъра на финансите или на надлежния министъръ и мѣрки ще бъдатъ вземени.

По-нататъкъ, говори се доста и по чл. 17. Г-да народни представители! При уреждането на тази материя можехме да трѣбнемъ по два пѣтя, да имаме две системи. Спомена се — мисля отъ г-нъ инж. Спасъ Ганевъ — че за сръдното образование е предвидена по-малка основна заплата, че въобще разликата между сръдното и висшето образование сега е по-голяма, отколкото е била досега. Ние можехме да направимъ по-малка разликата между основните заплати на сръдника и висшиста и да създадемъ различни повишения за шесторкитъ — за висшиста едно, за сръдника друго, за прогимназиста трето. Или пъкъ можехме тази разлика да я изразимъ въ базисната, въ началната заплата и да туримъ еднакво повишение за шесторкитъ въ бъдеще, както намираме тога и въ законопроекта — което е една по-проста система.

По-нататъкъ, повдигна се въпросъ, защо повишенията за шесторкитъ не били еднакви, и за минало време да бъдатъ прекласирани всичкитъ 200 хиляди души чиновници, за да може да се внесе по-голямо единство. Г-да народни представители! Тукъ именно можемъ да имаме по-голямъ главоболия, отъ една страна, и, отъ друга страна, тази работа, споредъ мене, ще ни струва още 500-600 милиона лева. А финансовиятъ министъръ е измѣрилъ максималното тегло, което още може да понесе държавниятъ бюджетъ за тази целъ. Ако бѣхме направили това, то щѣше да се отрази върху началните заплати. Тѣзи, които съ по-стари чиновници и за които се каза, че ако бѣха еднакви повишенията за шесторкитъ и за минало време, щѣли да получаватъ сега по-голяма заплата, тѣ постигатъ това чрезъ по-големитъ осажени заплати на по-високитъ длъжности, до които съ дошли съ дълготинната си служба. Въ всѣки случай, пакъ повтарямъ, това е въпросъ на система, и резултатътъ въ края на краищата ще бъде единъ и същъ. Обаче, ако се смѣта, че като еднаквимъ повишението за шесторкитъ и за минало време, можемъ да понесемъ още 500-600 милиона лева тежестъ въ бюджета, азъ отговарямъ, че това е невъзможно. Защото, г-да народни представители, ние трѣбва да гледаме бащински на всички. Следъ чиновникътъ ще дойдатъ и пенсионеритъ съ свои претенции, ще дойдатъ и служителитъ отъ частнитъ стопанства. Ние трѣбва да гледаме да не отидемъ въ омаломисания кръгъ, защото, повтарямъ, не това е нашата целъ.

Говори се много, че като система всичко това не е издържано. Защо — каза се — цѣлата тази материя не отиде въ закона за държавнитъ служители, който да бъде основно измѣненъ, а се вмѣства въ отделенъ законопроектъ? Напротивъ, азъ смѣтамъ, че така е по-издържано, защото, както умѣстно се каза, законътъ за държавнитъ служители е толкова претоваренъ, че цѣлата азбука вече е изредена въ него. Впрочемъ, и законътъ за държавнитъ служители наскоро ще бъде измѣненъ и допълненъ съ огледъ нуждитъ на момента. Правителството, обаче, на мѣри, че ще бъде по-издържано, ако въпросътъ за цензовете, заплатитъ и възнагражденията на държавнитъ служители бъде уреденъ въ отделенъ законъ.

Освенъ другитъ добри страни на законопроекта, ние ще имаме свободата да действваме по-еластично по отношение на пѣтнитъ и дневнитъ. Г-да народни представители! Когато условията се мѣнятъ всѣки день, няма защо да бъдемъ свързани съ закона за бюджета, да чакаме неговото гласуване му, за да можемъ единъ пѣтъ въ годината да измѣняме тази материя. Азъ смѣтамъ, че Министерскиятъ съветъ ще преценява много добре и ще отговаря напълно на условията. Може би за безотчетни пари да се изразходва по-малка сума, когато тѣ съ определени съ бюджета. Но тази система е несправедлива, защото и този, който ходи, взема толкова пари, колкото и ония, които не ходи. Няма защо съ това втѣлряно да увеличаваме някои заплати. Колкото можемъ да дадемъ заплати, ще дадемъ. Който отива въ командировка, ще взема пари по смѣтка. Нека вземе и повече, отколкото ако му бѣха предвидени безотчетни — тога ще бъде справедливо и въ интереса на работата, отъ неговитъ чести ходения ще има резултатъ, отколкото да искаме да плащаме безотчетни пари, която система не дава нѣмъ добъръ резултатъ, който се очаква, и който може би за някои е единъ начинъ по-износенъ, обаче несправедливъ, както казахъ.

Г-да народни представители! Азъ няма да се спирамъ повече на бележитъ, които се направиха отъ отделни господа народни представители, защото, както казахъ, бихъ ви отнелъ много време и защото материята е такава, че тя ще бъде по-добре уяснена и ще се взематъ правилни решения при разискванията въ бюджетарната комисия.

Азъ завършвамъ, каго съмъ длъженъ да изкажа благодарността си на всички ония, които допринесоха за изработването на този законопроектъ. Азъ ви моля да го гласувате съ убеждението, че давате единъ отъ голѣмитъ приноси за създаването, за изграждането на една по-добре управлявана и по-мощна българска държава. (Продължителни ръкоплѣскания)

Председателъ Христо Калфовъ: Г-да народни представители! Ще поставя на гласуване.

Който приематъ на първо четене законопроекта за цензовете, заплатитъ и възнагражденията на държавнитъ служители, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Законопроектътъ ще бъде изпратенъ въ бюджетарната комисия.

Понеже законопроектътъ, който току-що приехме на първо четене, е отъ голѣмо значение и трѣбва да бъде грижливо и възможно по-бързо прегледанъ отъ съответната парламентарна комисия, налага се да прекратимъ заседанието, за да може комисията да се събере веднага и да почне своята работа.

За идното заседание, утре, 15 ч. въ съгласие съ правителството, предлагамъ следния дневенъ редъ:

1. Избиране представителни по области за попълване делегацията за поднасяне отговоръ на тронното слово.
2. Второ четене на законопроекта:
3. За кооперативенъ строежъ на читалищни сгради.
4. За признаване дипломитъ на лица, завършили чуждѣстранни висши училища.
5. За измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за взаимнозастрахователнитъ сдружения.
6. Одобрение на решенията на прошектарната комисия, взети въ заседанието и на 5 ноемврий 1942 г., протоколъ № 31.

Който приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 18 ч. 55 м.)

Председателъ: ХРИСТО КАЛФОВЪ

Секретари:

НИКОЛАЙ СУЛТАНОВЪ

СТЕФАНЪ БАГРИЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВЪ